

Ilmoitus lapsesta sosiaalitoimelle

Opas ensihoitajalle

Tuomo Hämäläinen

Opinnäytetyö
Maaliskuu 2017
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
Sairaanhoitaja (AMK)

Tekijä(t) Hämäläinen, Tuomo	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä maaliskuu 2017
	Sivumäärä 47	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Ilmoitus lapsesta sosiaalitoimelle Opas ensihoitajalle		
Tutkinto-ohjelma Hoitotyön koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Paalanen Kaisu, Seriola Leena		
Toimeksiantaja(t) Keski-Suomen sairaanhoitopiiri, Ensihoitotoimisto		
Tiivistelmä Ensihoitajien keskuudessa on koettu olevan tiedon puutetta, siitä milloin ja miten lapsesta tulisi tehdä ilmoitus sosiaalitoimelle. Lastensuojelulaki velvoittaa ensihoitajaa tekemään lastensuojeluilmoituksen kohdatessaan työtehtävässään lapsen, jonka tilanne mahdollisesti edellyttää lastensuojelun tarpeen selvittämistä tai mikäli on perusteltua syytä epäillä, että syntymätön lapsi tulee tarvitsemaan sosiaalitoimen tukipalveluja välittömästi syntymän jälkeen. Lisäksi Sosiaalihuoltolaki velvoittaa ensihoitajaa ohjaamaan lapsen vanhempia tai huoltajia hakemaan sosiaalipalveluja, mikäli sosiaalihuollon tarve on ilmeinen. Ensisijainen ilmoitus lapsesta sosiaalitoimelle on lastensuojeluilmoitus. Opinnäytetyön tarkoitus on laatia Keski-Suomen sairaanhoitopiirin Ensihoitopalvelun toimeksiannosta ensihoitajille tarkoitettu opas ilmoituksen tekemiseen lapsen avun tarpeesta sosiaalitoimelle. Ilmoitus voi olla lastensuojeluilmoitus tai ennakkoilmoitus syntymättömästä lapsesta tai ilmoitus sosiaalitoimelle ilmeisestä sosiaalihuollon tarpeesta olevasta lapsesta. Tavoitteena on, että opinnäytetyössä tuotettu opas auttaa ensihoitajia tunnistamaan lapsen tai perheen, joka on sosiaalitoimen palveluiden tarpeessa. Aiheeseen liittyen tehtiin systematisoitu tiedonhaku, joka kohdistui lakeihin Finlex tietokantaa käyttäen. Lisäksi tehtiin manuaalinen haku Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ohjeisiin (Santra). Tietoa täydennettiin suullisilla tiedonannoilla ja kirjallisilla lähteillä. Tiedonhaun avulla etsittiin vastauksia kysymyksiin; milloin, miksi ja miten ilmoitus lapsesta sosiaalitoimelle tehdään. Vastaukset koottiin vuokaavioksi ilmoitusprosessista ja oppaaksi: Ilmoitus lapsesta sosiaalitoimelle; opas ensihoitajalle.		
Avainsanat (asiasanat) Ensihoito, Lastensuojeluilmoitus, Lastensuojelulaki, Sosiaalihuoltolaki		
Muut tiedot		

Author(s) Hämäläinen Tuomo	Type of publication Bachelor's thesis	Date March 2017
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 47	Permission for web publication: x
Title of publication A child notification to the municipal social services A guidebook for paramedic		
Degree programme Degree Programme in Nursing		
Supervisor(s) Paalanen Kaisu, Seriola Leena		
Assigned by Central Finland Health Care Districts, Emergency Care Office		
Abstract Paramedics have experienced that they have inadequate knowledge of when and how to make a notification of children to the social services. According to the Child Welfare Act, paramedics have an obligation to inform the municipal social services when encountering a child whose need for child welfare should be investigated. Moreover, if there are reasonable grounds to suspect that a yet unborn child will be in need of supportive child welfare measures immediately after birth, an anticipatory child welfare notification should also be made. In addition, according to the Social Welfare Act, paramedics have a duty to advise parents or guardians to apply for social services when encountering an evident need for social welfare measures. The primary notification of a child to the social services is a child welfare notification. The purpose of the thesis was to draft a handbook for paramedics on notifying municipal social services about children who need child welfare measures at the behest of the Central Finland Health Care District's Emergency Care Office. The notification may be a child welfare notification about a child or an anticipatory one on an unborn child. It can also be a notification of an evident need of social services. The goal of this thesis was to provide a handbook for paramedics and help them to recognize a child or a family in need of social welfare services. The data for this thesis was collected by conducting a systematized information retrieval from the Finlex database and manual search in the Instructions of Central Finland Health Care District (Santra). Additional information was collected from literature and with interviews. The information search focused on questions when, why and how paramedics should notify the municipal social services about the children in need for help. The answers were collected in a flow chart about the notification proses and in the guidebook: Child notification to the municipal social services: A guidebook for paramedics.		
Keywords/tags (subjects) Emergency care, child welfare notification, Child welfare act, Social welfare act		
Miscellaneous		

Sisältö

1	Johdanto	3
2	Ensihoitopalvelu.....	5
3	Hätäkeskuksen rooli hätäilmoituksen vastaanottamisessa ja tehtävän välittämässä yhteistyöviranomaisille	7
4	Lastensuojeluun liittyvä lainsäädäntö	8
5	Lastensuojelun tarpeen tunnistaminen ensihoitotilanteissa	13
6	Kunnan lastensuojelun toiminta sen saatua tiedon mahdollisesti lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta.....	19
6.1	Lain takaamat palvelut lastensuojelun asiakkaalle	19
6.2	Päivystysluonteinen lastensuojelu Keski-Suomessa	22
7	Ohjeistus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä	23
7.1	Valtakunnallinen ohjeistus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä	23
7.2	Ohjeistus ilmoituksen tekemisestä lapsesta sosiaalitoimelle Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta-alueella.....	25
8	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	29
9	Opinnäytetyön toteutus	29
10	Opas ensihoitajalle; Lapsesta ilmoittaminen sosiaalitoimelle Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta alueella.....	33
11	Pohdinta.....	34
	Liitteet.....	42
	Liite 1.....	42
	Liite 2.....	43

Kuviot

Kuvio 1. Tavat tehdä lastensuojeluilmoitus tai Sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus sosiaalitoimelle.....	26
Kuvio 2. Vuonna 2015 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten aiheet Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä (n=519) (Lehtola 2016).	27
Kuvio 3. Lasten ikäjakauma vuonna 2015 tehdyissä lastensuojeluilmoituksissa Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä (Lehtola 2016).....	28

Taulukot

Kuvaotsikkoluettelon hakusanoja ei löytynyt.

Taulukko 1. Keski-Suomen sosiaalipäivystysalueet (Vainio–Pernu 2016.)	23

1 Johdanto

Kansainvälisistä sopimuksista lasten asemaa säätelee Yhdistyneiden kansakuntien lastenoikeuksien julistus, jossa määritellään lapsen oikeus hyvään ja turvattuun elämään. Suomi on vahvistanut Yhdistyneiden kansakuntien Lasten oikeuksien sopimuksen asetuksella 60/1991. Sopimuksessa veloitetaan suojelemaan lasta kaikelta väkivallalta, välinpitämättömältä kohtelulta ja hyväksikäytöltä. Lapsella on oikeus elää mahdollisimman terveenä ja hänellä on oikeus saada tarvittavaa hoitoa. Lasta on myös suojeltava kaikenlaiselta hyväksikäytöltä sekä huumeiden käytöltä. Väärinkäytösten uhriksi joutunutta lasta on autettava toipumaan ja hänen sopeutumistaan yhteiskuntaan on edistettävä (A 60/1991). Lapsen oikeuksien yleissopimus on otettu huomioon säädettäessä lastensuojelulakia. (HE 252/2006 vp, Yleisperustelut. Johdanto.) Suomen perustuslain 6§ (L 1999/731) takaa ihmisille yhdenvertaisuuden muun muassa iästä riippumatta ja lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä. Lisäksi perustuslain 19§ (L 1999/731) mukaan ”Julkisen vallan on myös tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu”.

Kansainvälisesti on arvioitu 4-16% lapsista joutuvan fyysisen pahoinpitelyn ja 10% laininlyönnin tai henkisen väkivallan kohteeksi. Virallisesti näistä tapauksista tilastoihin päätyy vain kymmenesosa. Suomessa tilanne on parantunut lievän väkivallan osalta viimeisen 20 vuoden aikana mutta vakavan väkivallan osalta tilanne on säilynyt ennallaan. Kuritusväkivallan hyväksyy 23% naisista ja 36% miehistä. Tämä lisää muun väkivallan riskiä perheessä. (Lastenneuvola käsikirja 2016.)

Lapsen kaltoinkohtelu aiheuttaa lapselle haittoja lyhyellä ja pitkällä aikavälillä. Se haittaa lapsen normaalia fyysistä, henkistä ja sosiaalista kehitystä ja heikentää lapsen oppimista. Kaltoinkohtelu aiheuttaa lapselle stressiä joka vaikuttaa kasvavan lapsen hermo-, verenkierto-, immuuni-, ja metabolisiin systeemeihin. Henkilökohtaisen kärsimyksen lisäksi kaltoinkohtelu aiheuttaa merkittäviä kustannuksia yhteiskunnalle. (Hoitosuositus 2015, 3.)

Lastensuojelu on tärkeä osa sosiaalityötä ja se tarvitsee tietoa siitä, milloin on tarve tehdä lastensuojelullisten toimenpiteiden tarpeen arviointia. Lastensuojelu- ja Sosiaalipalvelulait määräävät ne ammattiryhmät, joiden tulee tehdä lapsesta ilmoitus sosiaalitoimelle, kun heille herää huoli lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista sosiaalitoimen palveluiden tarpeen arviointia. Näitä ammattiryhmiä ovat kaikki lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ja yksi näistä ammattiryhmistä ovat ensihoitajat. (L 13.4.2007/417, 25§.)

Kaltoinkohtelun tunnistamista ja siihen puuttumista vaikeuttaa ilmiön herkkyyys ja tunnistamisen vaikeus, koska koetaan puuttuttavan perheen sisäisiin asioihin. Lisäksi koetaan vaikeaksi ottaa asia puheeksi asian selvittämiseksi. Tällä hetkellä moniammatillinen yhteistyö lapsen kaltoinkohtelun selvittämisessä on tehotonta ja toimintaa vaikeuttaa aihepiirin koulutuksessa olevat puutteet. (Hoitosuositus 2015, 4.)

Kun työntekijöillä ei ole kirjallista ohjetta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä tai olemassa oleva ohje tunnetaan huonosti, niin kaltoinkohtelun tulkitseminen jää yksittäiselle työntekijälle, jolloin korostuvat omat tulkinnat, asenteet ja näkemykset lasten tilanteesta. (Inkilä 2016, 59.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin ensihoitotoimiston toimeksiannosta ensihoitajien ilmoitusvelvollisuuteen sosiaalitoimelle lapsesta. Aiheeseen liittyvään materiaaliin tutustuttaessa havaittiin, että tiedon puute ja erityisesti ohjeistuksen puute on esteenä ilmoituksen tekemiselle. Tämän vuoksi työssä päädytään vastaamaan kolmeen kysymykseen, joiden avulla autetaan ensihoitajaa havainnoimaan, tekemään päätöksen sekä välittämään ilmoituksen sosiaalitoimelle. Nämä kysymykset ovat: miksi, milloin ja miten ensihoitaja tekee ilmoituksen lapsesta sosiaalitoimelle. Vastaukset näihin kysymyksiin tiivistetään lyhyeen oppaaseen, joka annetaan Keski-Suomen sairaanhoitopiiriin sairaankuljettajien käyttöön. Ilmoituksen tekemiseen ja käsittelyyn liittyvästä tapahtumaketjusta tehdään vuokaavio, jolla selkeytetään ensihoitajalle ilmoituksen tekemiseen liittyviä asioita. Ensihoitotoimisto käyttää opinnäytetyötä koulutusmateriaalina ensihoitajien koulutuksessa.

2 Ensihoitopalvelu

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymät ovat määrätty lailla järjestämään alueensa ensihoitopalvelut. Termi ensihoitopalvelu korvaa aiemmin virallisissakin lähteissä käytetyt termit sairaankuljetus, ensihoito ja lääkinnällinen pelastustoiminta. Ensihoitopalveluun ei kuulu kiireettömät, ennalta sovitut potilassiirrot hoitolaitoksesta toiseen tai potilaan kotiinkuljetukset. Näistä palveluista voidaan sopia sairaanhoitopiirin kanssa. Myös ensivastetoiminta voidaan sisällyttää ensihoitopalveluihin ensihoidon palvelutasopäätöksessä. (L 2010/1326, 39 - 40§.)

Sairaanhoitopiirin kuntayhtymän alueelle laaditaan ensihoitopalvelun palvelutasopäätös, jossa määritellään ensihoitopalvelun saatavuus, taso ja sisältö. Palvelutasopäätöksen perustuu riskianalyysiin, erilaisiin sairastumis- ja onnettomuushyönteisiin sekä muihin ensihoidon tarpeeseen vaikuttaviin paikallisiin tekijöihin. Paikallisia tekijöitä ovat esimerkiksi alueella vakituisesti oleskeleva väestö ja sen ikärakenne, vapaa-ajan asutus ja matkailu, liikenteelliset seikat sekä alueen erityiset onnettomuusriskit ja niistä todennäköisesti aiheutuvien henkilövahinkojen määrä. Lisäksi palvelutasopäätöksessä huomioidaan muiden viranomaisten riskianalyysit ja näkökulmat. (A 6.4.2011/340, 5§.)

Ensihoitoasetuksen mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä vastaa ensihoitopalvelun ylläpidosta ja johtaa ensihoitopalvelun operatiivista toimintaa vastaten ensihoitopalvelun päivittäistoiminnasta sekä siitä poikkeavista erityistilanteista ja niihin varautumisesta. Sairaanhoitopiirin ensihoitopalvelu, myöhemmin ensihoitopalvelu, laatii ohjeet potilaiden hoitoon ohjauksesta ensihoitopalvelun toimesta sekä niitä tilanteita varten, joissa potilas ei tarvitse kuljetusta Yhteistyössä erityisvastuualueen ensihoitokeskuksen kanssa ensihoitopalvelu laatii hälytysohjeet ja muut ohjeet alueen hätäkeskukselle ensihoitopalvelun resurssien käytöstä ja tehtävien välittämisestä ensihoitopalvelun ohjauksessa oleville resursseille. Tämän lisäksi sairaanhoitopiirin ensihoitopalvelu ohjeistaa ja sopii yhteistyöstä alueensa muiden viranomaisten kanssa. Esimerkiksi erikoiskulkuneuvojen käytöstä ja poliisin erityistilanteiden ensihoidosta.

Muina tehtävinä sairaanhoitopiirin ensihoitokeskuksella on tiedottaa alueensa väestöä vastuullaan olevista asioista sekä tuottaa tilastotietoa toiminnastaan omaan käyttöön ja ensihoitopalvelun toimintaa valvoville tahoille. Ensihoitopalvelu tarkastaa tarvittaessa sen tehtävissä käytettävien yksiköiden soveltuvuus tehtävään, mukaan luetuna ensihoitopalveluun kuulumattomat ambulanssit. Ensihoitopalvelu voi tuottaa myös muita sen toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia terveydenhuollon palveluja, kun siitä on erikoissairaanhoidon järjestämissopimuksessa alueellisessa terveydenhuollon järjestämissuunnitelmassa tai ensihoitopalvelun palvelutasopäätöksessä sovittu. (A 6.4.2011/340, 2§.)

Ensihoitopalvelun yksiköillä tarkoitetaan sen operatiiviseen toimintaan kuuluvia ambulansseja ja esimerkiksi johto- ja lääkäriautoja henkilöstöineen. Asetus määrittää myös yksiköiden henkilöstön vähimmäisvaatimukset. Ensivasteyksikössä vähintään kahdella on oltava tehtävään soveltuva koulutus. Perustason ensihoidon yksikössä ainakin toisen ensihoitajan on oltava terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994) tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö, jolla on ensihoitoon suuntautuva koulutus; ja toisen ensihoitajan on oltava vähintään terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu terveydenhuollon ammattihenkilö tai pelastajatutkinnon taikka sitä vastaavan aikaisemman tutkinnon suorittanut henkilö. Hoitotason ensihoidon yksikössä toisella on oltava ensihoitaja AMK tutkinto tai laillistettu sairaanhoitaja, jolla on hoitotason ensihoitoon suuntaava, vähintään 30 opintopisteen laajuinen opintokokonaisuus suoritettuna. Toisen ensihoitajan on oltava vähintään terveydenhuollon ammattihenkilöstä annetun lain mukainen terveydenhuollon ammattihenkilö tai pelastajan tutkinnon suorittanut pelastaja taikka sitä aiemman tutkinnon suorittanut henkilö. Ensihoidon ruuhka- ja erityistilanteissa voidaan vaatimuksista tilapäisesti poiketa. (A 6.4.2011/340, 8§.)

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri järjestää alueellaan sairaankuljetuksen 18 hoitotason ja kuudella perustason ambulanssilla. Tämän lisäksi on kahdeksan pääasiassa potilassiirtoja tekevää ambulanssia ja 41 ensivaste yksikköä jotka osallistuvat tarvittaessa A-kiireellisten tehtävien hoitamiseen. Nämä yksiköt hoitavat vuosittain noin 40 000 en-

sihoitotehtävää. Operatiivista toimintaa johtaa kenttäjohtaja joka on yhdessä ensihoitopalvelun hallinnon kanssa sijoitettu Keski-Suomen keskussairaalaan. (Keski-Suomen sairaanhoitopiiri 2016.)

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alue on jaettu maantieteellisesti sektoreittain kuuteen alueeseen joiden sairaankuljetuksen järjestää yhteistyösopimuksella osin Keski-Suomen pelastuslaitos ja osin kilpailutuksen perusteella yksityiset palveluntuottajat. (Lintu 2013.)

3 Hätäkeskuksen rooli hätäilmoituksen vastaanottamisessa ja tehtävän välittämisessä yhteistyöviranomaisille

Hätäkeskustoiminnasta säädetään lailla hätäkeskustoiminnasta sekä siihen liittyvällä asetuksella. Hätäkeskuslaitoksen perustehtävä on valtakunnallisten hätäkeskuspalveluiden tuottaminen sekä siihen liittyvien tukipalveluiden tuottaminen Suomessa Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Näitä palveluita ovat ottaa vastaan pelastus-, poliisi-, sosiaali- ja terveystoimen toimialaan kuuluvia hätäilmoituksia sekä muita ihmisten, ympäristön ja omaisuuden turvallisuuteen liittyviä ilmoituksia sekä välittää ne edelleen auttaville eri viranomaisille ja yhteistyökumppaneille. Hätäkeskuslaitos myös yhteen sovittaa osaltaan eri viranomaisten yhteistoimintaa. (WWW.112.fi. 2016, Hätäkeskuslaitos.) Hätäkeskuslaki velvoittaa yhteistyöviranomaisia, pelastustoimi, poliisi, ensihoito ja sosiaalitoimi, toimittamaan toimialaansa liittyvät tehtävänkäsittelyä ja hälyttämistä koskevat ohjeet sekä suunnitelmat Hätäkeskuslaitokselle. (L 2010/692, 14§.)

Sosiaali- ja terveysministeriö on ohjannut kuntia antamalla niille hätäkeskuksille toimitettavan hälytysohjeen sisällön niitä hätäpuheluita varten, joiden käsittelyssä hätäkeskuspäivystäjä on päätenyt tehtävän välittämiseen sosiaalitoimelle. Ministeriön ohje jaottelee hätäkeskuksen toimenpiteet neljän tyyppiseksi ja nämä toimenpiteet ovat seuraavat 1. hätäkeskus antaa ennakkotiedon tapahtuneesta onnettomuudesta, 2. hätäkeskus välittää tehtävän sosiaalitoimen ohjeistamalle yksikölle, 3. hätäkeskus voi tarvittaessa konsultoida sosiaaliviranomaisia meneillään olevasta hätäpuhelusta

tai muusta tehtävästä, 4. hätäkeskus voi ohjeistaa hätäpuhelun soittajaa sosiaalitoimen hätäkeskusta ohjeistamalla tavalla sosiaalitoimen palveluiden käyttöön. Jotta hätäkeskus voi toimia edellä kerrotulla tavoilla on sosiaalitoimen toimitettava alueensa hätäkeskukselle riittävät tiedot. Näitä tietoja ovat sosiaalitoimen hälytystiedot viranomaisia varten varayhteyksineen sekä numerot joihin kansalaiset voivat soittaa. Lisäksi on toimitettava tiedot palvelupisteistä joihin kansalainen voi ottaa yhteyttä. (Kirje 2014.)

Hätäkeskuksessa työskentelevän hätäkeskuspäivystäjän tehtävänä on vastaanottaa hätäilmoituksia ja arvioida saamiensa tietojen perusteella tehtävän kiireellisyys ja se keille viranomaisille tehtävä välitetään tehdyn riskinarvion perusteella. Hätäkeskuspäivystäjä voi myös päätyä ratkaisuun olla välittämättä tehtävää viranomaisille silloin kun se ei soittajalta saatujen tietojen perusteella täyttä viranomaisilta saatuja tehtävän välittämisen kriteereitä. (L 2010/692, 12§.)

4 Lastensuojeluun liittyvä lainsäädäntö

Sosiaalihuoltolaki määrittää puitteen sosiaalipalveluille ja sosiaalitoimen palveluille kunnissa. Sen tarkoituksena on muun muassa edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta sekä turvata yhdenvertaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut. Laki turvaa asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa. Laki myös parantaa yhteistyötä sosiaalihuollon ja muiden toimijoiden välillä. (L 30.12.2014/1301, 1§.)

”Sosiaalihuoltoasia tulee vireille hakemuksesta tai kun kunnan sosiaalihuollon työntekijä on muutoin tehtävissään saanut tietää mahdollisesti sosiaalipalvelujen tarpeessa olevasta henkilöstä. Sosiaalihuollon asiakkuus alkaa hakemuksesta tai kun muulla tavoin vireille tullutta asiaa ryhdytään käsittelemään tai henkilölle annetaan sosiaalipalveluja. Asiakkuus päättyy, kun sosiaalihuollon asiakasasiakirjaan merkitään tiedoksi, että sosiaalihuollon järjestämiselle ei ole perusteita.” (L 30.12.2014/1301, 34§.)

Sosiaalipalvelulaissa on määritelty sosiaalihuoltoa hakeva henkilö tai sen kohteena tahdostaan riippumatta oleva henkilö. Erityistä tukea tarvitsevilla henkilöillä tarkoitetaan henkilöä, jolla on erinäisistä syistä erityisiä vaikeuksia saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveystalveluja. Lapsi on alle 18- vuotias ja nuori 18 – 24- vuotias henkilö. Erityistä tukea tarvitsevilla lapsella tarkoitetaan lasta, jonka kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään tai lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Lapsi voi olla myös erityistuen tarpeessa muista syistä. (L 30.12.2014/1301, 3§.)

Erityistä tukea tarvitsevalle lapsen palvelutarpeen arvioinnin tekemisestä vastaa virkasuhteessa oleva sosiaalityöntekijä ja lapselle määrätään omatyöntekijä, jonka on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä. Työntekijän tulee tavata lasta asiakassuunnitelmaan kirjatulla tavalla riittävän usein. (L 30.12.2014/1301, 42§.)

Sosiaalitoimen palvelutarpeen arviointia on täydennettävä asiakkaalle laadittavalla asiakas- tai muulla vastaavalla suunnitelmalla, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Suunnitelma laaditaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa. Suunnitelma sisältää asiakkaan ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta ja tarvittavista palveluista sekä toimenpiteistä. Suunnitelma pitää myös sisällään työntekijän arvion asiakkaan terveyden ja kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista ja niiden alkamisesta, kestosta, asiakkaan ja työntekijän tapaamisista, yhteisistä tavoitteista, asiakkaan voimavaroista ja vahvuuksista. Suunnitelma pitää sisällään yhteistyötahot ja tavoitteiden saavuttamisen seurannan. Tarvittaessa asiakassuunnitelmaa tarkistetaan. Silloin kun asiakkaan tukena on omaisia ja muita läheisiä henkilöitä, niin heidän kanssaan laaditaan tarvittaessa erillinen suunnitelma. Tarvittaessa sosiaalihuollon ammattihenkilö ilmoittaa asiakkaan luvalla muille viranomaisille viivytyksettä, kun heidän palvelujaan tarvitaan. Viranomaisen on ilmoitettava asiakkaan luvalla sosiaaliviranomaiselle mihin toimiin he ovat ryhtyneet ilmoituksen johdosta. (L 30.12.2014/1301, 38 - 40§.)

Lastensuojelulaki täydentää sosiaalihuoltolakia määrittämällä tarkemmin toimenpiteet lapsen hyvinvoinnin takaamiseksi. Lain mukaan lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, joita toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (L 13.4.2007/417, 3§.)

Lapsen hyvinvointi on ensisijaisesti vanhempien tai huoltajien vastuulla. Lastensuojelulain mukaan yhteiskunnan on pyrittävä tukenaan vanhempia tai huoltajia tässä kasvatustehtävässä. Lastensuojelulain perusteella julkinen valta voi puuttua tähän poikkeustapauksissa, jollei lapsen oikeuksia voida muutoin turvata. Ehkäisevä lastensuojelu tarjoaa apua perheille, jottei lastensuojelun varsinaisia toimenpiteitä tarvittaisi. (L 2007/417, 3§; Lastensuojelun-kasikirja 2016. Mitä on lastensuojelu.)

Uudistettu Lastensuojelulaki tuli voimaan vuoden 2008 alusta ja lain esittelyssä hallitus perusteli lastensuojelulain uudistusta muun muassa sillä että, laki turvaa lapsen oikeuksien ja edun huomioon ottamisen lastensuojelua toteutettaessa. Lisäksi lailla pyritään edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämisessä ja toteuttamisessa. (HE 252/2006 vp, 1.)

Lastensuojelulain perusteluissa todetaan, että vanhan lain mukaan sen arvioiminen, onko kyse ilmeisestä lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta, vaikeaa muille kuin lastensuojelutyöntekijöille. Tämän vuoksi uuden lain sanamuotoa ehdotettiin muutettavaksi siten että ilmoituksen voi tehdä, havaittuaan tai saatuaan tietoonsa sellaisia seikkoja joiden perusteella lapsen lastensuojelun tarve olisi syytä selvittää. (HE 252/2006 vp, 84.)

Lastensuojelulaista ei löydy termiä lastensuojeluilmoitus vaan asia ilmaistaan siinä sanoilla ”viipymättä ilmoittamaan kunnan sosiaalitoimesta vastaavalle toimielimelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä”. Jatkossa tästä ilmoituksesta käytetään termiä lastensuojeluilmoitus. (L 13.4.2007/417, 25§.)

Kunnat on velvoitettu järjestämään lasten- ja nuorten ehkäisevää lastensuojelua tilanteissa joissa lastensuojelun asiakkuus ei ole vielä syntynyt. Lastensuojelun järjestämisvelvollisuus on kunnilla. Palvelu on järjestettävä sellaisina aikoina, kun sitä tarvitaan. (Lastensuojelun käsikirja 2016, Mitä on lastensuojelu.)

Lastensuojeluasia voi tulla vireille hakemuksesta tai kun sosiaalityöntekijä tai muu lastensuojelun työntekijä on saanut muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta esimerkiksi lastensuojeluilmoituksen kautta. Lastensuojeluasia voi tulla vireille myös lapsen tai huoltajan omasta yhteydenotosta, jolloin kyseessä on lastensuojelulain mukainen hakemus. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijä arvioi, tarvitseeko palveluntarpeen arvioinnin yhteydessä selvittää lastensuojelun tarve. (Lastensuojelun-käsikirja 2016, työprosessi.)

Syntymätön lapsi on huomioitu Lastensuojelulaissa velvoittamalla laissa mainittujen henkilöitä tekemään ennakkollinen lastensuojeluilmoitus, joka tehdään ennen lapsen syntymää salassapitosäännösten estämättä, ”jos on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen. Lastensuojeluasia tulee vireille ja lastensuojeluasiakkuus alkaa lapsen syntymän jälkeen.” (L 13.4.2007/417, 25§.)

Lastensuojelu ilmoituksen tekemiseen, salassapitosäännösten estämättä ja viipymättä, ovat velvoitettuja kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ja lasten ja nuorten kanssa työskentelevät ammattiryhmät riippumatta siitä ovatko he valtion tai kunnan palveluksessa taikka yksityisiä ammatinharjoittajia. Laki koskee muun muassa hätäkeskuslaitoksen, poliisin, pelastuslaitoksen, rajavartiolaitoksen, tullin ja ulosottoviranomaisen, nuorisotoimen, opetustoimen, seurakuntien ja muiden uskonnollisten yhdyskuntien, sosiaali- ja terveyden huollon sekä lasten päivähoidon palveluksessa olevia ja lasten ja nuorisotoimen luottamustehtävissä toimivia. (L 13.4.2007/417, 25§.)

Lastensuojeluilmoituksen lisäksi aiemmin mainitut ammattiryhmät veloitetaan tekemään poliisille rikosilmoituksen ”kun heillä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että lapseen on kohdistettu: 1) rikoslain (39/1889) 20

luvussa seksuaalirikoksena rangaistavaksi säädetty teko; tai 2) sellainen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistavaksi säädetty teko, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta.” (L 13.4.2007/417, 25§.)

Rikoslain 21 luvussa on säädetty seuraavista rikoksista enimmäisrangaistukseksi vähintään kaksi vuotta vankeutta: murha, surma, tappo, lapsensurma, pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, vaaran aiheuttaminen, heitteillepano ja tappeluun osallistuminen, kun tappelussa joku kuollut, loukkaantunut vakavasti tai sairastunut. (L 19.12.1889/39, 21 luku.)

Rikoslain mukainen ilmoitusvelvollisuus poliisille koskee, kun ensihoitaja on tehtävän hoitamisen yhteydessä saatuja tietoja ja vapaa-aikana tai muutoin saatuja tietoja tämä ilmoitusvelvollisuus ei koske. Ilmoittaminen ei edellytä täyttä varmuutta rikoksesta vaan pelkkä epäily asiasta voi olla riittävä peruste ilmoituksen tekemiselle. Ilmoitukseen riittäviä seikkoja voivat olla lapsen käyttäytyminen tai puheet, tiedot lapsen vanhemmista, sekä muiden henkilöiden ilmoitukset lapsen vanhemmista. Mikäli ilmoitusvelvollisella on vaikeuksia arvioida sitä pitääkö ilmoitus tehdä, niin hän voi tarvittaessa konsultoida poliisia yleisellä tasolla. Tällöin asiasta on puhuttava yleisellä tasolla asianosasisten henkilöllisyyttä paljastamatta. Konsultaatiolla voidaan alentaa ilmoituskynnystä, parantaa yhteistyötä ja ennalta ehkäistä vääriä ilmoituksia. (Lastsuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus, 2015.)

Lakiin Potilaan asemasta ja oikeuksista tehtiin lisäys huhtikuussa 2015, jonka perusteella terveydenhuoltoalan henkilöstö saa tehdä ilmoituksen poliisille, ”jos henkilö tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi.” (L 17.8.1992/785, 13§.)

5 Lastensuojelun tarpeen tunnistaminen ensihoitotilanteissa

Lapsen riskiä joutua kaltoin kohdelluksi lisäävät lapsen raskauteen ja synnytykseen liittyneet komplikaatiot, ennenaikainen synnytys, alhainen ikä ja pienikokoisuus. Heikon kielellinen kehitys ja vammaisuus kohottavat lapsen riskiä joutua kaltoin kohdelluksi. Riskitekijöitä ovat myös lapsen ongelmakäyttäytyminen, jota voi olla itkuisuus tai ärtyneisyys, uhmakkuus ja tottelemattomuus tai hän voi loukata vanhempansa. Vanhempiin liittyviä kaltoinkohtelua lisääviä riskitekijöitä voivat olla vanhemman mielenterveysongelmat, avioero, rikollinen tausta, alhainen koulutus, nuori ikä, alkoholinkäyttö ja tupakointi, vähäinen osallistuminen lapsen hoitamiseen, huonot emotionaaliset taidot, tunnekylmyys, lapsena koettu kaltoinkohtelu, autoritaarinen kasvatusasenne tai ylihuolehtivaisuus. Lapseen voi olla epärealistisia odotuksia tai vanhemmalta puuttuu sosiaalinen tuki, raskaus on ollut ei toivottu raskaus tai raskauden kieltäminen. Perheen tilanteeseen liittyviä kaltoinkohtelun riskiä lisääviä tekijöitä ovat monilapsisuus, huono sosiaalinen- tai taloudellinen tilanne, työttömyys, perheen aiempi lastensuojelutausta, riitely, perheväkivalta, perheen stressi tai kriisi, perheen välisen yhteenkuuluvuuden puute, perheen eristäytyminen tai syrjäytyminen, perheen kokema sosiaalisen tuen puute tai puutteelliset empatiataidot sekä yleisesti että perheen sisällä. On muistettava kuitenkin, että yksittäinen tekijä ei vielä kerro kaltoinkohtelusta. Kun on havaittu yksi kaltoinkohteluun altistava riskitekijä, niin on hyvä havainnoida, löytyykö muita riskitekijöitä, koska riskitekijöiden yhdistelmät nostavat riskiä kaltoinkohteluun. (Hoitosuositus 2015, 11-12.)

Tutkimusten mukaan on tärkeää puuttua lapsen kaltoinkohteluun, koska kaltoinkohtelu on haitallista lapsen kehitykselle. Kaltoinkohtelun seurauksena voi syntyä fyysisiä vammoja, tunne-elämän, käyttäytymisen ja seksuaalisuuden ongelmia sekä pitkäaikaisairauksia. Varhaisella puuttumisella mahdollistetaan apu lapselle ja vanhemmille aikaisessa vaiheessa jolloin haitat jäävät vähäisemmiksi. (Inkilä 2015, 20.)

Lapsen kaltoinkohtelun keskeisiä käsitteitä ovat hoitosuosituksen, ”Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa”, mukaan:

Lasten kaltoinkohtelulla tarkoitetaan fyysistä ja henkistä pahoinpitelyä sekä lapsen hoidon ja huolenpidon laiminlyöntiä, jotka voivat vaihdella kestoaltaan, vakavuudeltaan tai keinoiltaan sekä tapahtua samanaikaisesti tai toisiinsa limittyen. Kaltoinkohtelu voi kohdistua suoraan lapseen itseensä tai se voi tapahtua välillisesti siten että lapsi näkee väkivaltaa tai on sen vaikutuspiirissä. (Hoitosuositus 2015, 6.)

”Fyysisellä (physical) pahoinpitelyllä tarkoitetaan tekoja, joilla aiheutetaan lapselle fyysistä kipua tai vaikeutetaan lapsen fyysistä toimintakykyä. Lapselle voi aiheutua fyysisestä väkivallasta fyysisiä vammoja tai se voi johtaa lapsen kuolemaan. Kuritusväkivalta on fyysistä väkivaltaa. (Hoitosuositus 2015, 6.)

”Henkinen (psychological, emotional) pahoinpitely sisältää esimerkiksi lapsen nöyryyttämistä, naurettavaksi tekemistä, mitätöintiä, alistamista tai terrorisointia. Se voi sisältää henkistä uhkaa, jolloin lapsen hyvinvointi ja kehitys vaarantuvat. Fyysinen pahoinpitely tai kuritusväkivalta sisältävät aina myös henkistä pahoinpitelyä.” (Hoitosuositus 2015, 6.)

”Laiminlyönti (neglect) sisältää lapsen hoidon tai huolenpidon eriasteisia puutteita. Se tarkoittaa myös kyvyttömyyttä tarjota lapselle hänen fyysisten tai henkisten tarpeidensa, sairautensa tai muun erityistilanteensa mukaisen huolenpidon mukaista suojaa tai hoitoa. Laiminlyönti vaarantaa lapsen normaalin ja terveen kasvun ja kehityksen.” (Hoitosuositus 2015, 6.)

Lastensuojelun tarpeen syntymiseen johtavat syyt voidaan määritellä muun muassa seuraavasti: fyysinen, henkinen, seksuaalinen, kaltoinkohtelu tai laiminlyönti, taloudellinen sekä kulttuurinen tai uskonnollinen väkivalta. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Fyysinen väkivalta on helpoiten havaittavissa koska usein siitä jää näkyviä jälkiä. Fyysinen väkivalta voi olla fyysisellä väkivallalla uhkailua, lyömistä, potkimista, tukistamista, hakkaamista pään alueelle, raapimista tai repimistä, lapsen tai nuoren ravistelu, vauvan ravistelua, tupakalla polttamista, ampuma- tai teräaseen käyttöä väkivaltaa tehtäessä. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Fyysisen väkivallasta voi seurata arpia ja kipuja ja jopa fyysisen toiminnan vaikeuksia. Pahimmassa tapauksessa siitä voi seurata kuolema. Shaken baby syndrome tarkoittaa ravistellun vauvan oireyhtymää joka syntyy, kun vauvaa ravistellaan voimakkaasti. Tämä on vaarallisin vauvaan kohdistuva väkivallan muoto ja siitä voi aiheutua vammoja aivojen, silmien ja kaularangan alueelle. Ravistellun vauvan oireita ovat oksentelu, tajunnan tason lasku, kouristelu, huono ruokahalu ja syöminen sekä ärtyneisyys. (Keituri 2012.)

Henkiseen väkivaltaan voi liittyä lapsen tai nuoren alistamista, arvostelua, nimitteilyä, halveksuntaa, toiminnan kontrollointia, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittamista. Henkiseen väkivaltaan voi myös liittyä voimakasta mustasukkaisuutta, eristämistä kanssakäymisestä muiden ihmisten kanssa, tavaroiden hajottamista, lapselle tai nuorelle tärkeiden kotieläinten vahingoittamista. Myös edellä mainituilla asioilla tai esimerkiksi omalla itsemurhalla uhkaamista voidaan pitää henkisenä väkivaltana. Usein henkinen väkivalta on osana ruumiillista kuritusta tai muuta fyysistä väkivaltaa. Se on osana myös seksuaalisessa hyväksikäytössä ja alistamisessa. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Seksuaalista väkivaltaa ovat lapsen tai nuoren raiskaus tai raiskauksen yritys. Myös seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen, seksiin tai pornografiaan pakottaminen ovat seksuaalisen väkivallan muotoja. Lapsen tai nuoren uhkailu seksuaalisella väkivallalla, seksuaalinen halventaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen katsotaan seksuaaliseksi väkivallaksi. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Lapseen kohdistuvaksi seksuaaliseksi väkivallaksi katsotaan pahoinpitely, joka kohdistuu pääasiassa lapsen sukupuolielimiin ja sukupuoliin tunnusmerkkeihin, sukupuoliyhteys tai sen yritys, koskemattomuutta loukkaava seksuaaliteko kuten esimerkiksi lapsen sukupuolielinten koskettelu. Lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen altistaminen seksuaalisille ärsykeille tai lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsideellisissä julkaisuissa ovat myös seksuaalista väkivaltaa. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Lapsen **kaltoinkohtelua tai laiminlyöntiä** ovat lapsen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin kun jätetään noudattamatta lapsen tarvitsemaa erityisruokavaliota. Lapsen rauhoittaminen nukkumaan lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla on kaltoinkohtelua. (Keituri 2012.)

Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen johtavia **vanhemmista johtuvia syitä** voivat olla epäily lapsen jäämisestä vaille riittävää huolenpitoa vanhemman tai huoltajan mielenterveysongelmien tai runsaan alkoholin käytön vuoksi taikka lapsen altistuminen läheisväkivallalle perheväkivaltatilanteissa näkemällä tilanteen tai hän voi olla eri huoneessa ja altistuu väkivallalle kuulemalla tapahtumat. (Dokumentti 2015.)

Munchausenin oireyhtymässä lapsen huoltaja tai huoltajat aiheuttavat lapselle vahinkoa tahallaan herättääkseen terveydenhuollon huomion. Lapselle voidaan antaa rauhoittavia lääkkeitä tai päihteitä hänen rauhoittamiseksi. Lapselle voidaan jättää antamatta riittävää ravintoa tai hänelle välttämättömiä lääkkeitä. (Keituri 2012.)

Taloudellista väkivaltaa ovat lapsen tai nuoren itsenäisen rahankäytön estäminen sekä taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen. Lapsen tai nuoren pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen henkilön käyttöön sekä taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen ovat taloudellista väkivaltaa. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Kulttuurista tai uskonnollista väkivalta ovat uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen. Lapsen tai nuoren uhkaaminen väkivallalla uskontoon tai kulttuuriin liittyen. Tästä esimerkkinä kunniaväkivalta. Uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu katsotaan myös väkivallaksi ja sen myötä kaltoinkohteluksi. (Kaltoin kohdeltu lapsi 2015, 53.)

Ilmoitukseen sosiaalitoimelle voi johtaa myös **lapsesta itsestään johtuvat syyt**. Tällaisia ovat epäily tai todennettu tieto lapsen alkoholin tai huumeiden käytöstä taikka lääkkeiden väärinkäytöstä. Hän voi olla vaaraksi itselleen ja läheisilleen väkivaltaisen käytöksensä vuoksi, vahingoittanut itseään tai hän on yrittänyt itsemurhaa. (Dokumentti 2015.)

Päivystyspoliklinikoiden lapsipotilaista 0,5% on hoidossa pahoinpitelyn vuoksi ja kaikkia tapauksia ei tunnisteta. Ensihoitajien koulutuksessa tuodaan esille mahdollisuus siitä, että loukkaantunut lapsi on joutunut väkivallan uhriksi ja koulutuksessa kuvataan väkivallan eri muotoja, jotta ensihoitajat kykenisivät tunnistamaan pahoinpidellyn lapsen. Koulutuksessa käsitellään myös lyhyesti henkistä ja seksuaalista väkivaltaa sekä laiminlyöntiä. Yksi suurimmista esteistä lasten väkivallan tunnistamisessa on ongelman torjuminen emotionaalisesti, koska ajatus lapsen pahoinpitelystä on erittäin ahdistava. (Castren, Helveranta, Kinnunen, Korte, Laurila, Paakkonen, Pousi & Väisänen 2012, 352 – 354.)

Kaltoinkohtelun tunnistamista vaikeuttaa käsitteen ”tunnistaminen” epämääräisyys. Ensihoitajan on vaikea tietää, milloin hän on tunnistanut lastensuojeluilmoituksen tekemisen tarpeen. Ilmoituksen tekeminen on prosessi joka alkaa epäilystä joka voi olla heikko, vahva tai perusteltu. Tunnistamista voi olla kaltoinkohtelusta syntyneen vammien havaitsemista. Prosessin keston pitkittyminen voi pahentaa lapsen ja perheen tilannetta. Epäilyn tulisi tämän vuoksi johtaa aina toimintaan. (Hoitosuositus 2015, 4.)

Hoitohenkilökunta ei tunnista ja sillä ei ole uskallusta tehdä lastensuojeluilmoitusta, koska se epäilee epäilyksensä olevan väärä ja sen myötä menettävänsä kontaktin ja hoitosuhteen perheeseen. Herkästi myös uskotaan vanhempien selityksiä, vaikka herääkin epäily lapsen tai nuoren kaltoinkohtelusta. (Keituri 2012.)

Ensihoitajan tehtävänä ei ole todistaa lapsen pahoinpitelyä mutta sen mahdollisuutta ei myöskään kannata kieltää. Ensihoitajan ei pidä ryhtyä syyttelemään tai tuomitsemaan paikalla olevia vaan toiminnan tulee olla ammatillista. Mikäli lasta tutkittaessa herää epäily mahdollisesta pahoinpitelystä tulee lapsi kuljettaa päivystyspoliklinikalle ja kuljetusta perustellaan lääketieteellisten tutkimusten tarvetta. Pahoinpitelyepäilyn herättyä lasta ei saa jättää kuljettamatta ja vanhempien kieltäytyttyä hoitoon viemisestä konsultoidaan ensihoidon lääkäriä. Mikäli lapsi jää kuljettamatta poliklinikalle ja pahoinpitelyepäily jää varmistamatta, joutuu pahoinpidelty lapsi uuden pahoinpitelyn uhriksi. (Castren ym. 2012, 354.)

Ensihoitajien koulutuksessa tuodaan esille asioita, joista voi herätä epäily lapsen pahoinpitelystä. Tällaisia havaintoja voi olla viive hätäilmoituksen tekemisessä ja aikuisten välinpitämättömyys lapsen tilasta. Tapahtumatietojen kartoituksessa tarina vaihtelee ja havaitaan ristiriita tapahtumatietojen ja vammojen vaikeusasteen välillä. Lapsi on apaattinen ja ruhjeet sekä mustelmat sijaitsevat poikkeavassa paikassa. (Castren ym. 2012, 354.)

Merkkejä kaltoinkohtelusta tulee tarkkailla, kun kyseessä on tapaturmaan joutunut lapsi. Vanhempien haastattelussa on hyvä kiinnittää huomiota siihen, sopiiko vanhempien kertomus vamman laatuun ja ovatko molempien vanhempien kertomukset samanlaisia. Vanhempien reagointi tilanteeseen voi myös olla merkki siitä, että on tapahtunut jotain poikkeavaa. Vanhemmat voivat olla aggressiivisia tai vaatia epätavallisen paljon tutkimuksia. Myös poikkeavaan puolustuskannalla oloon on hyvä kiinnittää huomiota. Lapsen ja vanhempien vuorovaikutukseen on myös hyvä kiinnittää huomiota. Onko lapsi ahdistunut, hiljainen, masentunut, epätavallisen pelokas tai varovainen vanhempien läsnä ollessa. (Keituri 2012.)

Vammojen syntymekanismin vertaaminen lapsen kehitystasoon voi antaa merkkejä pahoinpitelystä. Mustelmat sijaitsevat epänormaaleissa paikoissa kehitystasoon nähden, jolloin ne voivat olla merkki pahoinpitelystä, samoin kuin murtumat tai kallonvammat lapsella joka ei vielä kävele. Mustelmiin tulee kiinnittää huomiota, kun mustelmia on alle 9 kuukauden ikäisellä lapsella, mustelmat ovat poskissa, reisissä, vartalossa, käsivarren yläosassa, pakaroissa tai ne ovat parillisia nipistelymustelmia. Mustelmat voivat olla esineen muotoisia tai niitä on useita tai kun ne ovat eri ikäisiä. Tarkkarajaiset palovammat selässä, niskassa, kasvoissa, reisien taka- ja sisäpinnoilla voivat olla merkki kaltoinkohtelusta. (Keituri 2012; Hoitosuositus 2015, 13.)

Poissulkumielessä on hyvä huomioida lapsen kehitystason mukaiset tai muutoin luonnollisesti syntyneet mustelmat. Tällaisia ovat vastasyntyneen pigmentaatiot, konttausikäisellä mustelmat otsassa, käsissä, kyynärvarsissa ja polvissa. Veritaudit, infektiot sekä rotumerkit voivat aiheuttaa mustelman kaltaisia muutoksia. (Keituri 2012.)

6 Kunnan lastensuojelun toiminta sen saatua tiedon mahdollisesti lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta

6.1 Lain takaamat palvelut lastensuojelun asiakkaalle

Lastensuojelun palvelujärjestelmän tarkoitus on tukea lapsen kehitystä ja kasvua sekä perhettä. Palvelujärjestelmän on oltava kattava ja siinä on mukana yhteistyössä kaikki lasten ja perheiden kanssa työskentelevät tahot. (Lastensuojelun käsikirja 2016. Lastensuojelun palvelujärjestelmä.)

Lastensuojelulaki velvoittaa kuntaa järjestämään ennalta ehkäisevää lastensuojelua lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevä lastensuojelu edistää ja turvaa lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tukee vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua annetaan esimerkiksi koulussa, nuorisotyössä, päivähoidossa ja neuvoloissa sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa. Nämä tahot antavat perheelle ja lapselle tukea ja erityistä tukea. Lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana edellä mainittua tukea järjestetään osana avo-, sijais- tai jälkihuoltoa. (L 13.4.2007/417, 3a§.)

Lastensuojeluasian käsittely sosiaalitoimessa tulee vireille, kun sosiaalityöntekijä tai joku muu lastensuojelun työntekijä on saanut tiedon lastensuojelun tarpeessa olevasta lapsesta. Tämän jälkeen on välittömästi tehtävä selvitys, onko lapsi kiireellisten lastensuojelutoimien tarpeessa ja ryhtyä tarvittaessa toimenpiteisiin lapsen turvaamiseksi. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, mikäli on tarvetta kiireellisille lastensuojelun toimenpiteille. Lisäksi lain säätämän koulutuksen saaneen sosiaalityöntekijän on tehtävä lastensuojelun palveluntarpeen arviointi, lastensuojelun asiakuuden alkamiseksi. Selvitys on aloitettava viipymättä ja viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä ilmoituksen kirjaamisesta. Palveluntarpeen arvioinnissa selvitetään lastensuojelun palveluiden ja tukitoimien tarve. Selvitys lastensuojelun tarpeesta on saatettava valmiiksi viipymättä. Selvityksen on valmistuttava viimeistään kolmen kuukauden kulu-

essa asian vireille tulosta (L 30.12.2014/1301. 36§). Palveluntarpeen arviointi ja lastensuojelun tarpeen selvitys voidaan jättää tekemättä silloin kun se todetaan ilmeisen tarpeettomaksi (L 13.4.2007/417, 26§).

Sosiaalityöntekijä arvioi selvityksessä lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsen hoidosta ja kasvatuksesta. Arviointi tehdään kyseessä olevan tapauksen olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Tarvittaessa voidaan olla yhteydessä lapselle läheisiin henkilöihin ja yhteistyötahoihin sekä käyttää asiantuntijoita. (L 13.4.2007/417, 26§.)

”Kun arvioinnissa todetaan lapsen kasvuolosuhteiden vaarantavan terveyttä tai lapsen kehitystä taikka lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään ja kehitystään ja lapsi arvioinnin perusteella tarvitsee lastensuojelulain mukaisia palveluja ja tukitoimia, niin voidaan asiakkuus katsoa alkaneeksi. Tällöin sosiaalityöntekijän on tehtävä merkintä lastensuojeluasiakirjoihin ja kerrottava tästä välittömästi lapselle ja hänen huoltajalleen.” (L 13.4.2007/417, 27§.) Lastensuojelun asiakkuus alkaa myös silloin, kun lastensuojeluasian vireille tulon johdosta ryhdytään kiireellisiin toimiin lapsen terveyden ja kehityksen turvaamiseksi tai kun lapselle tai hänen perheelleen muutoin annetaan lastensuojelulaissa tarkoitettuja palveluja tai muuta tukea ennen palvelutarpeen arvioinnin valmistumista. (L 13.4.2007/417, 27§.)

Kun lastensuojelun tarve on todettu, niin sosiaalihuollosta vastaavan elimen on ryhdyttävä lastensuojelulain mukaisiin tukitoimiin viipymättä. Avohuollon tukitoimien tarkoituksena on ”edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskykyä ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien tai muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kanssa.” (L 13.4.2007/417, 34§.)

Lastensuojelun tarpeen aiheutuessa riittämättömästä toimeentulosta, huonoista asuinolosuhteista tai asunnon puuttumisesta ja nämä tekijät vaikuttavat lapsen ja perheen kuntoutumiseen niin kunnan on järjestettävä asunto ja taloudellinen tuki

perheelle viivytyksettä. (L 13.4.2007/417 35§.) Lapsella ja perheellä on oikeus saada niitä avohuollon tukipalveluita, jotka ovat ”lapsen terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömät sosiaalihuollon palvelut ja lasten päivähoido on järjestettävä sen mukaisesti kuin lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on arvioinut niiden tarpeen lapsen tai vanhemman asiakassuunnitelmassa.” (L 13.4.2007/417, 36§.)

”Lastensuojelun asiakkuudessa olevalle perheelle on järjestettävä tarvittaessa lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen lastensuojelun avohuollon tukitoimina” (L 13.4.2007/417, 36§). muun muassa seuraavia palveluita. Lapselle ja perheelle annetaan tukea ongelmatilanteen selvittämiseen, kuntoutumista tukevia hoito- ja terapiapalveluita, perhekuntoutusta ja tehostettua perhetyötä. ”Lapsen taloudellista ja muuta tukemista koulunkäynnissä, ammatin ja asunnon hankinnassa, työhön sijoittumisessa, harrastuksissa, läheisten ihmissuhteiden ylläpitämisessä sekä muiden henkilökohtaisten tarpeiden tyydyttämisessä” (L 13.4.2007/417, 36§.) Näiden lisäksi voi olla muita lasta ja perhettä tukevia tukitoimia (L 13.4.2007/417, 36§).

Esimerkiksi Jyväskylän kaupunki tarjoaa lastensuojelun asiakkaille seuraavan tyyppisiä tukitoimia; ohjaus ja neuvonta, taloudellista tukea muun muassa lapsen harrastuksiin, tilapäinen kotipalvelu, loma- ja virkistystoiminta, tukihenkilö tai tukiperhe, lastensuojelun perhetyö, nuorten kanssa tehtävä Lotilan nuorisokodin avotyö, koko perheen perhekuntoutus, lapsen sijoitus lyhytaikaisesti Mattilan perhetukikeskukseen tai perhehoitoon taikka nuoren sijoitus lyhytaikaisesti Jyväskylän kaupungin nuorisokotiin. (Jyväskylän kaupunki 2015.)

Sosiaalitoimi on velvollinen ottamaan lapsen huostaansa ja järjestämään hänelle sijaishuollon jos muut lastensuojelulain mukaiset toimenpiteet eivät ole auttaneet tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai ne eivät ole mahdollisia tai lapsen edun mukaisia ja mikäli ”puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä; tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään” Toimenpiteen tulee olla lapsen edun mukaista. (L 13.4.2007/417, 40§.)

Välittömässä vaarassa olevalle lapselle voidaan järjestää kiireellisesti sijaishuoltona hänen tarvitsemansa hoito ja huolto. Kiireellisestä sijoituksesta voi päättää virkasuhteessa oleva, määrätyn pätevyyden omaava, sosiaalityöntekijä. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 päivää ja mikäli aika ei riitä huostaanoton tarpeen selvittämiseksi tai tukitoimien kartoittamiseksi, voi sosiaalityöntekijä jatkaa kiireellistä sijoitusta 30:lla päivällä. Tämän päätöksen on oltava lapsen edun mukainen. Ennen kiireellisiä sijoitus päätöksiä on selvitettävä asianosaisten henkilöiden mielipide ja käsitys asiasta. Mikäli kuulemisesta aiheutuva toimenpiteiden viivästyminen aiheuttaa haittaa lapsen terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle, niin selvittäminen voidaan jättää tekemättä. (L 13.4.2007/417, 38§ - 39§.)

Lapsen kiireellinen sijoitus on välttämätöntä, mikäli edellä kerrotut tukitoimet eivät riitä ja niillä ei voida taata lapsen turvallisuutta. Lapsen huostaanottoon ja sijoitukseen turvaudutaan silloin kun avohoidon tukitoimet eivät ole riittäneet ja lapsen tilanne on niin vakavasti vaarantunut, että sijoitus kodin ulkopuolelle on lapsen edun mukaista. Tällöin lapsi voi saada huolenpitoa sijaisperheessä, ammatillisessa perhekodeissa, perhekodeissa tai nuorisokodissa. (Jyväskylän kaupunki, 2015.) Kunnat ostavat lastensuojelupalveluita myös yksityisiltä palveluntuottajilta. Keski-Suomessa ainoastaan Jyväskylän kaupungin sosiaalitoimella on kunnan omana toimintana järjestettyä lastensuojelun laitoshoidoa tarjoavia yksiköitä ja jotka mahdollisuuksien mukaan ovat muidenkin kuntien käytettävissä. (Vainio – Pernu 2016.)

6.2 Päivystysluonteinen lastensuojelu Keski-Suomessa

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin kunnat jakautuvat kolmeen sosiaalipäivystysalueeseen. Kunnat ja sosiaalipäivystysalueet ovat toimittaneet Keski-Suomessa hätäkeskuspalveluita tarjoavalle Vaasan hätäkeskukselle tarvittavat hälytystiedot sosiaalitoimelle kuuluvien tehtävien välittämistä varten. Nämä kolme sosiaalipäivystysaluetta ovat Jyväskylän sosiaalipäivystysyksikön päivystysalue, Saarikka ja Wiitaseutu, joihin kuuluvat kunnat näkyvät taulukossa 1. (Vainio – Pernu 2016.)

Taulukko 1. Keski-Suomen sosiaalipäivystysalueet (Vainio–Pernu 2016.)

Jyväskylän sosiaalipäivystysyksikön asiakaskunnat		
Hankasalmi	Konnevesi	Muurame
Joutsa	Kuhmoinen	Petäjävesi
Jyväskylä	Laukaa	Toivakka
Jämsä	Luhanka	Uurainen
Keuruu	Multia	Äänekoski
Saarikan sosiaalipäivystys:		
Kannonkoski	Kivijärvi	Saarijärvi
Karstula	Kyyjärvi	
Viitaseudun sosiaalipäivystys:		
Kinnula	Pihtipudas	Viitasaari

Sosiaalipäivystykset ovat antaneet yhteistyöviranomaisille ohjeistuksen päivystystilanteista ja miten sosiaalipäivystykseen saa yhteyden. Saarikan ja Wiitaunin sosiaalipäivystysalueilla toimiva sosiaalipäivystys vastaa ympärivuorokautisesta valmiudesta. Muiden keskisuomalaisten kuntien osalta virka-aikana otetaan yhteyttä kuntien sosiaalitoimeen ja muulloin päivystyksestä vastaa Jyväskylän kaupungin sosiaalipäivystysyksikkö. (Vainio – Pernu 2016.)

7 Ohjeistus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä

7.1 Valtakunnallinen ohjeistus lastensuojeluilmoituksen tekemisestä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on antanut lastensuojeluilmoituksen tekemisestä valtakunnallisen ohjauksen Lastensuojelun käsikirjassa. Siinä kerrotaan milloin ja miten lastensuojeluilmoitus tehdään. Lisäksi sivulta löytyy linkki lomakkeeseen ilmoituksen tekemistä varten. Ilmoituksen tekemiseen ei kuitenkaan ole pakko käyttää lomaketta vaan lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä puhelimitse, kirjallisesti tai käy-

mällä alueen lastensuojeluviranomaisen luona henkilökohtaisesti. Lastensuojeluilmoitus tehdään ensisijaisesti lapsen kotikunnan sosiaalitoimistoon. (Lastensuojelun käsikirja 2016, Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen.)

Lastensuojeluilmoitus on tehtävä, salassapitosäännösten estämättä, viipymättä ja erityisen nopeasti silloin kun tapaukseen epäillään liittyvän rikos. Ilmoituksen tekijän on kerrottava lapsen henkilötiedot mahdollisimman tarkkaan ja ne syyt joiden perusteella ilmoitus tehdään. Ilmoituksessa kerrotaan myös, onko lapsen huoltajille kerrottu lastensuojeluilmoituksesta. (Lastensuojelun käsikirja 2016, Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen.)

Mikäli ilmoitusvelvollinen on jo viipymättä ottanut yhteyttä sosiaalitoimeen jonkin muun Sosiaalihuoltolain 1 – 3 luvuissa määritellyn syyn vuoksi, niin hänen ei erikseen tarvitse tehdä lastensuojeluilmoitusta. Tällaisia syitä voivat olla esimerkiksi kriisiavun järjestäminen, taloudellisen tuen järjestäminen tai tuen tarpeessa olevien henkilöiden omaisten ja läheisten tukeminen. (Ensihoito-opas 2016. 347; L 30.12.2014/1301, 36§.)

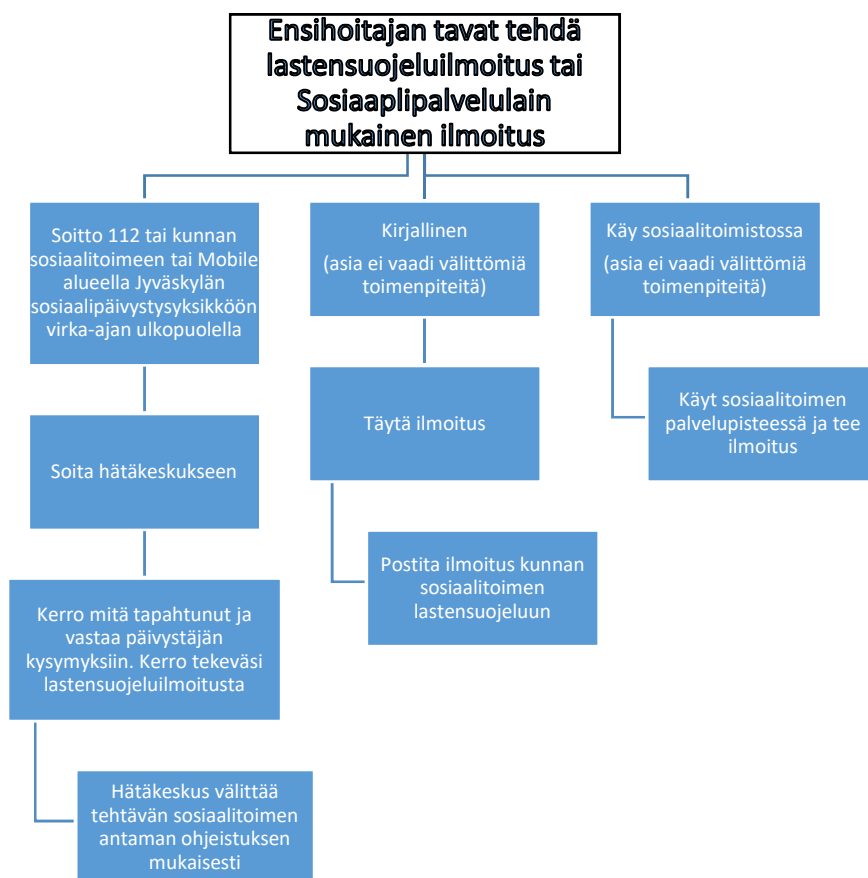
Lastensuojeluilmoitusta tehtäessä ilmoitetaan selkeästi, että kyseessä on lastensuojeluilmoitus. Ilmoitus voidaan tehdä, vaikka vanhemmat tai huoltajat kieltävät sen tekemisen. Perheellä on pääsääntöisesti oikeus saada tietää, kuka ilmoituksen on tehnyt. Lastensuojelulaissa ilmoitusvelvollisiksi määrätyt eivät voi tehdä lastensuojeluilmoitusta nimettöminä mutta kun ilmoittajana on viranomainen, niin silloin kerrotaan ilmoittanut viranomaistaho. Ilmoittajan on hyvä muistaa, että perheellä on oikeus nähdä lastensuojeluilmoitukseen kirjattu sisältö. (Castren ym. 2012, 118-119.)

Kun ilmoituksen tekijänä on viranomainen, niin on hänen aina lastensuojeluilmoitusta tehdessään ilmoitettava nimensä. Yksityishenkilö voi tehdä ilmoituksen ilmoittamatta henkilöllisyyttään. Pääsääntöisesti lapsella ja perheellä on oikeus tietää ilmoituksen tekijän henkilöllisyys. Poikkeuksena tästä ovat tilanteet joissa lapsen etu voi vaarantua esimerkiksi silloin kun ilmoituksen tekijä on lapselle läheinen henkilö ja tiedon antaminen voi johtaa lapselle tärkeän ihmissuhteen katkeamiseen. Todennä-

köinen väkivallan uhka ilmoittajaa kohtaan voi olla peruste ilmoittajan henkilöllisyyden salaamiseen. Ilmoittajan henkilöllisyyden kertomisen ollessa vastoin yleistä etua, silloin kun on syytä epäillä, että tiedon antaminen voi vaarantaa lastensuojelun tarkoituksen toteutumisen esimerkiksi estämällä lastensuojelun tarpeen selvittäminen viemällä lapsi maasta tai muulla tavoin. (L 21.5.1999/621, 11§; Lastensuojelun käsikirja 2016. Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen.)

7.2 Ohjeistus ilmoituksen tekemisestä lapsesta sosiaalitoimelle Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta-alueella

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alueella toimivilla kolmella sosiaalipäivystysalueella on kullakin oma sosiaalipäivystysjärjestelmä. Yhteydenotto tavassa on eroavaisuuksia eri kuntien välillä. Pohjoisessa Keski-Suomessa Saarikan ja Wiitaseudun sosiaalipäivystysten alueilla yhteydenotto sosiaalitoimeen on helppoa, koska niillä on käytössä vain yksi tapa ottaa yhteyttä, soitto hätänumeroon 112. Hätäkeskuspäivystäjä ottaa puhelun käsittelyyn välittää tehtävän alueen sosiaalipäivystykselle, josta otetaan yhteyttä ilmoittajaan tarvittaessa. Muu Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alue kuuluu Jyväskylän sosiaalipäivystysalueeseen. Tällä-alueella lastensuojeluilmoituksen tekemisen tapoja on useita ja ne vaihtelevat kunnittain ja kellonajoittain. Virka-aikana lastensuojeluilmoitus tehdään hätänumeroon 112 tai suoraan kunnan sosiaalitoimelle. Virka-ajan ulkopuolella lastensuojeluilmoitus tehdään joko hätänumeroon 112 tai Jyväskylän sosiaalipäivystysyksikön viranomaispuhelinnumeroon. Sosiaalipäivystysyksiköön soitettaessa etuna on se, että tällöin voi suoraan keskustella sosiaalityöntekijän kanssa ja tarvittaessa esimerkiksi konsultaatio on helppo tehdä. Kuviassa 1. näkyy kaaviona tavat, joilla ensihoitaja voi tehdä lastensuojeluilmoituksen. (Vainio – Pernu 2016; Kirje 2014.)

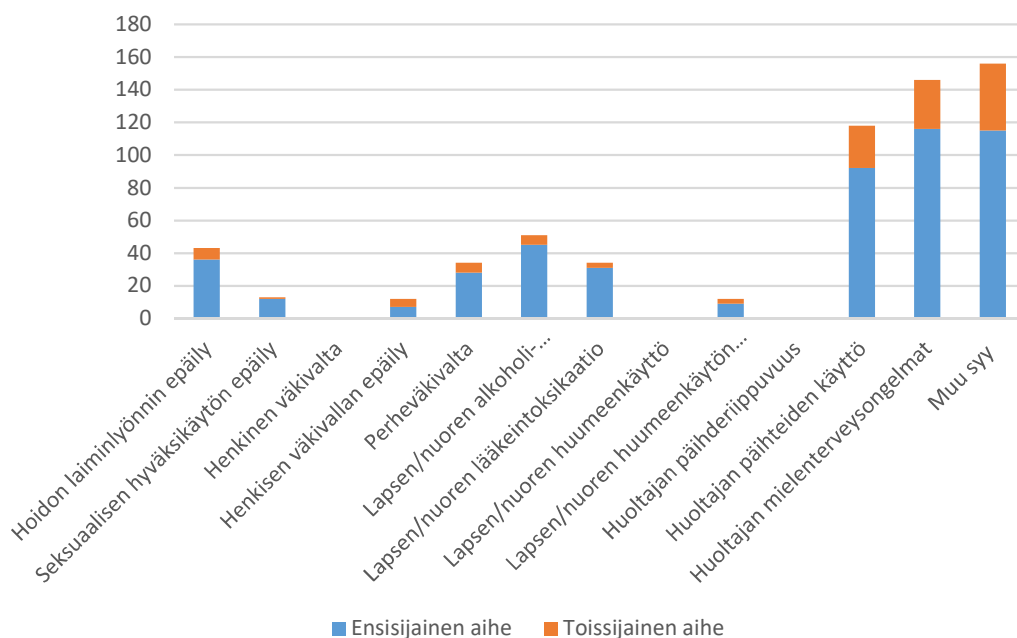

Kuvio 1. Tavat tehdä lastensuojeluilmoitus tai Sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitus sosiaalitoimelle

Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut vuosittain vuodesta 2005, jolloin ilmoitusten nykyinen tilastointi aloitettiin. Vuonna 2005 tehtiin 62 lastensuojeluilmoitusta, kun vuonna 2015 niitä tehtiin jo 519 kappaletta ja 10.10.2016 mennessä ilmoituksia oli tehty jo 492 kappaletta. Kuviosta 1. näkyy vuonna 2015 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten ensisijaiset ja toissijaiset aiheet.

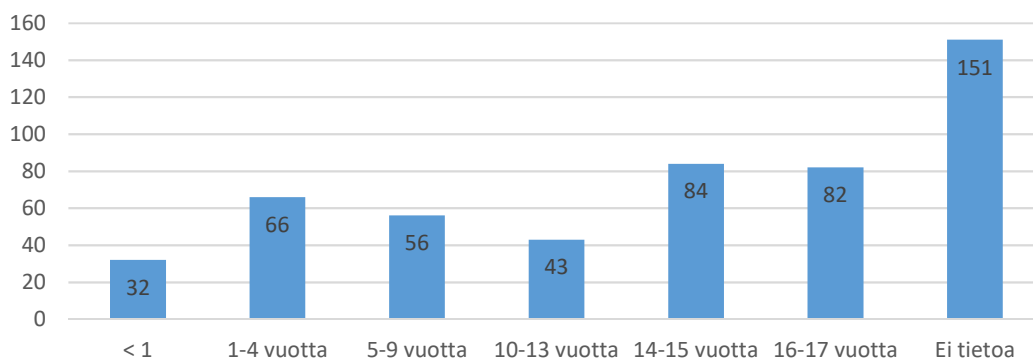
Keski-Suomen keskussairaalassa käytettyyn lastensuojelun ilmoituslomakkeeseen voi kirjata ensisijaisen lastensuojeluilmoituksen johtaneen tekijän lisäksi myös toissijaisen syyn joka on vaikuttanut ilmoituksen tekemiseen. Tällainen yhdistelmä on voinut olla esimerkiksi ensisijaisena syynä huoltajan päihteiden käyttö ja toissijaisena syynä huollon laiminlyönnin epäily. Eniten lastensuojeluilmoituksia on kirjattu syyllä muu syy. Tällöin ilmoittaja ei ole löytänyt mielestään sopivaa syytä ilmoitukselle tai hän ei ole sitä halunnut kertoa. Muta yleisiä syitä ilmoituksen tekemiseen olivat lapsen huoltajan mielenterveysongelmat ja päihteiden käyttö, jolloin hoitohenkilökunnalle on herännyt huoli lapsesta tai siitä onko lapsen saama hoito ja huolenpito riittävää

taikka onko lapsen kasvuympäristö hänen kehitystään vaarantava. Lapsen oma käyttäytyminen on edellyttänyt lastensuojelun tarpeen selvittämistä, kun lapsella on ollut ensi sijaisesti 76:ssa ilmoituksessa aiheena alkoholi- tai lääkeintoksikaatio. (Lehtola 2016.)

Kuvio 2. Vuonna 2015 tehtyjen lastensuojeluilmoitusten aiheet Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä (n=519) (Lehtola 2016).

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin kaiken ikäisistä lapsista. Kuviosta 2. näkyy, miten ilmoituksia tehtiin vuonna 2015 eri ikäluokkien lapsista. Eniten ilmoituksia tehtiin vanhemmista ikäluokista, jotka olivat 14 – 15 vuotiaat ja 16 – 17 vuotiaat. Suurin ryhmä on kuitenkin ryhmä ”Ei tietoa”. Tällöin ilmoitus on tehty lapsen huoltajan ongelmien vuoksi, kun sairaalan henkilökunta tietää, että potilaalla on alaikäisiä lapsia mutta tiedossa ei ole ollut lasten ikää.

Kuvio 3. Lasten ikäjakauma vuonna 2015 tehdyissä lastensuojeluilmoituksissa Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä (Lehtola 2016).

Keski-Suomen sairaanhoitopiirin tällä hetkellä käytössä oleva sisäisten lastensuojelukäytäntöjen ohjeistus on ollut voimassa 1.4.2015 alkaen. Ohjeistus koskee sairaanhoitopiirin henkilökuntaa ja siinä käsitellään menettelytapoja tilanteisiin, kun potilas on alle 18 vuotias tai kun herää huoli potilaan huollettavana olevien alaikäisten tilanteesta. Lisäksi siinä käsitellään menettelytapoja tilanteisiin, joissa herää huoli raskaana olevan naisen päihteiden käytöstä aiheutuvasta mielenterveysongelmasta. Menettelytapoja käsitellään voimassa olevaan lainsäädäntöön perustuen tilanteisiin, joissa henkilökunta joutuu miettimään hoitotilanteessa; tehdäänkö lastensuojeluilmoitus, ilmoitetaanko lapsen tai nuoren tilanteesta vanhemmille taikka huoltajille, voidaanko lapsi tai nuori antaa häntä hakemaan taikka hoitamaan tulille vanhemmille. Lisäksi ohje käsittelee konsultointia edellä mainituissa tilanteissa. Ohjeessa käydään läpi tilanteet, joissa lastensuojeluilmoituksen lisäksi ilmoitus tapauksesta on tehtävä myös poliisille. (Lehtola 2016; Dokumentti Lastensuojelukäytännöt 2015.) Yksinkertaisimmillaan aiheen lastensuojeluilmoituksen tekemiseen antaa se, että hoito-henkilökunnalle herää huoli lapsen tilanteesta (Dokumentti, 2015).

Kun ilmoituksen kohteena on lapsi, niin sairaanhoitopiirin ohjeistus ohjaa tekemään ensisijaisesti lastensuojeluilmoituksen, vaikka olisi mahdollista tehdä ilmoitus sosiaalipalvelulain nojalla. Lastensuojeluilmoitus antaa sosiaalitoimelle paremmat valtuudet toimia lapsen parhaaksi. Kun ilmoitus tehdään sosiaalipalvelulain nojalla, niin lapsen huoltaja voi kieltäytyä sosiaalitoimen tarjoamasta avun tarpeen kartoituksesta ja toimenpiteistä. (Lehtola 2016; Dokumentti Lastensuojelukäytännöt 2015.)

Lastensuojeluilmoitus ohjataan tekemään virka-aikana pääsääntöisesti sähköisesti sairaanhoitopiirin intranetistä löytyvällä Lastensuojeluilmoitus lomakkeella lapsen kotikunnan sosiaalitoimistoon maapostilla. Tarvittava sosiaalitoimen osoite tulostuu lomakkeelle, josta se voidaan kirjoittaa kirjekuoreen. Lisäksi suositellaan, että soite-
taan sosiaalitoimistoon. Ilmoituksen voi tehdä myös suullisesti hoitoneuvottelussa, jolloin vältetään turhat viiveet. Virka-ajan ulkopuolella maakunnallisen sosiaalipäivystyksen ohjeistamalla tavalla. (Lehtola 2016; Dokumentti Lastensuojelukäytännöt Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä.)

8 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus on laatia Keski-Suomen sairaanhoitopiirin Ensihoitopalvelun toimeksiannosta opas ensihoitajalle ilmoituksen tekemisestä lapsesta sosiaalitoimelle. Ilmoitus voi olla lastensuojeluilmoitus lapsesta tai syntymättömästä lapsesta tai ilmoitus sosiaalihuollolle ilmeisestä sosiaalihuollon tarpeesta. Tavoitteena on, että opinnäytetyössä tuotettu opas auttaa ensihoitajia tunnistamaan lapsen tai perheen, joka on sosiaalitoimen palveluiden tarpeessa.

9 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoitotoimiston toimeksiannosta.

Materiaalin hankinta

Aiheeseen liittyen tehtiin systematisoitu tiedonhaku. Tiedonhaku kohdistui lakeihin Finlex-tietokantaa käyttämällä. Hakusanoina olivat ”lastensuojelu, ”ensihoito” Lisäksi tehtiin manuaalinen haku Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ohjeisiin (Santra). Tietoa täydennettiin lisäksi suullisilla tiedonannoilla käytäntöjen selvittämiseksi. Tiedonhaun avulla etsittiin vastausta kolmeen kysymykseen: Milloin, miksi ja miten tehdään ilmoitus sosiaalitoimelle, kun Ensihoitaja on saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja

huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma toiminta edellyttää mahdollista sosiaalitoimen toimenpiteiden tarpeen selvittämistä tai on perusteltu syytä epäillä, että syntymätön lapsi tarvitsee lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen.

Aiheeseen perehdyttiin tutustumalla aiheeseen liittyvään kansainvälisiin sopimuksiin, kansalliseen lainsäädäntöön, ministeriöiden ohjeistukseen sekä Keski-Suomen kuntien, Keski-Suomen sairaanhoitopiirin antamaan ohjeistukseen sekä alueellisiin käytäntöihin tekemällä haastatteluita. Tiedon hakemista ajallisesti rajasi Lastensuojelulain voimaan tuleminen vuoden 2008 alusta. Pääosin materiaali on julkaistu lastensuojelulain voimaantulon jälkeen, poikkeuksena muu ajantasainen lainsäädäntö.

Lainsäädäntöön perehdyttiin Säädöstietopankki Finlexin kautta. Suomen lainsäädäntö perustuu perustuslakiin ja muuta aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä haettiin hakusanoilla ”lapsen asema”. Haulla löytyi 29 lakia, joista valittiin aiheeseen liittyvinä lakeina kolme lakia. Muut lait jätettiin pois, koska ne eivät käsitelleet ensihoitajan ilmoitusvelvollisuutta sosiaalitoimelle. Sosiaalitoimen toimintaa ohjataan Sosiaalipalvelulailla ja lastensuojelua kunnissa ohjaa lastensuojelulaki. Rikoslaisissa käsitellään lapseen kohdistuvia rikoksia, joista tiettyjen alojen ammattihenkilöstö on poliisille ilmoitusvelvollinen. Ensihoitopalvelun osalta lainsäädännöllinen ohjaus tulee Erikoissairaanhoitolain ja Ensihoitoasetuksen kautta. Lisäksi Lastensuojeluilmoituksen tekemiseen vaikuttavat muutkin lait kuten esimerkiksi Julkisuus- ja Häätäkeskuslaki. Valtakunnallinen ohjaus toteutuu Sosiaali- ja terveysministeriön antamien ohjeiden ja kirjeiden avulla. Osaltaan ohjauksesta Sosiaali- ja terveysministeriön osalta huolehti Terveystieteiden tutkimuskeskus. Maakunta ja kuntatasolla ovat kunnat ja Sairaanhoitopiirit velvoitettuja antamaan paikallista ohjeistusta vastuullaan olevista palveluista.

Ohjeeseen tarvittava materiaali tiivistyi seuraaviin lähteisiin:

- Castren, M. Helveranta, K. Kinnunen, A. Korte, H. Laurila, K. Paakkonen, H. Pousi, J & Väisänen, O. 2012. Ensihoidon perusteet. Neljäs korjattu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino.

- Dokumentti Lastensuojelukäytännöt Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä 1.4.2015 alkaen. 2015. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin intranet, Santra. Saatavissa Juhani Luotola
- Kaltoinkohdeltu lapsi. 2015. Käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville. Tampereen kaupunki 2015. Viitattu 12.5.2015. http://www.tampere.fi/liitteet/k/unnamed_7426/Kaltoin_kohdeltu_lapsi_kasikirja.pdf
- Kiireellinen sosiaalipalvelu. Sosiaalipäivystyksen järjestäminen. Julkaisu. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504222852>
- L 17.8.1992/785. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Viitattu 4.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L4P13b>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 19.12.1889/39. Rikoslaki 21 luku. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.8.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 2007/417. Lastensuojelulaki. Finlex. Lainsäädäntö. Viitattu 12.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 2010/692. Laki hätäkeskustoiminnasta. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100692>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.
- L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.8.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P36>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö
- Luotola, J. 2016. Keski-Suomen keskussairaala, lastenosastojen sosiaalityöntekijä. Suullinen tiedonanto 14.10.2016.
- Vainio – Pernu Laura. 2016. Jyväskylä. Jyväskylän sosiaalipalveluyksikön johtava sosiaalityöntekijä. Suullinen tiedonanto 12.10. 2016.

Aiheeseen liittyviä tutkimuksia haettiin Theseuksesta hakusanoilla ”lastensuojelu ja ensihoito”. Aiheesta löytyi kaksi ammattikorkeakouluissa tehtyä opinnäytetyötä. Kymenlaakson ammattikorkeakoulun tutkimus ”Ensihoidossa työskentelevien kokemuksia lastensuojelusta Kymenlaakson pelastuslaitoksella” (Frilander 2013) ja Savonia ammattikorkeakoulun tutkimus ”Lastensuojelu ja lastensuojeluilmoitus ensihoidossa – koulutus ja ohje Kymenlaakson pelastuslaitoksen ensihoitajille” (Hiltunen & Moilanen 2015). Henkilökohtaisia tiedonantoja antoivat Jyväskylän Sosiaalipäivystysyksikön johtava sosiaalityöntekijä ja Keski-Suomen keskussairaalan lastenosastojen sosiaalityöntekijä.

Materiaalin luotettavuus

Opinnäytetyössä käytetty kirjallinen materiaali on luonteeltaan sellaista, että sen luotettavuutta voi pitää hyvänä. Lainsäädäntöä tulee noudattaa ja käytetty ohjeistus on laadittu lainsäädäntöön pohjautuen. Lähteinä olevan kirjallisuuden ja artikkelien kirjoittajat ovat alansa asiantuntijoita ja heidän artikkelinsa pohjautuvat vallitsevaan lainsäädäntöön. Käytetyt tutkimukset ovat yliopisto- ja ammattikorkeakouluissa tehtyjä ja niiden luotettavuus on arvioitu kyseisissä oppilaitoksissa. Kirjoitetun oppaan asiasisältö ja toimivuus varmistettiin haastatteleamalla Jyväskylän sosiaalipäivystysyksikön johtavaa sosiaalityöntekijää, joka tarkisti oppaan asiasisällön. Oppaaseen tehtiin ehdotetut korjaukset ja lisäykset.

Lopputulos

Materiaaliin tutustumisen kautta päädyttiin vastaamaan kolmeen kysymykseen. Ensimmäinen kysymys on; miksi ensihoitajan on ilmoitettava lapsesta sosiaalitoimelle? Ensihoitajan on hyvä ymmärtää lainsäädännölliset perusteet sekä ilmoituksen merkitys lapselle. Toisena kysymyksenä on; milloin ilmoitus tehdään? Tällä kysymyksellä halutaan löytää ne syyt, joiden perusteella ensihoitaja tekee ilmoituksen. Näiden kysymysten jälkeen tulee kysymys; miten ilmoitus tehdään sosiaalitoimelle? Vastauksella halutaan selkeyttää ja yhtenäistää tapaa tehdä ilmoitus lapsesta sosiaalitoimelle.

Lainsäädäntö ja julkaistu ohjeistus käsiteltiin ja tiivistettiin opinnäytetyöhön. Vuokaavio, liite 1., laadittiin pohjautuen vallitsevaan lainsäädäntöön selkeyttämään laadittavaa ohjetta. Tämän jälkeen asiat edelleen tiivistettiin ohjeeksi, liite 2., vastaten edellä kerrottuihin kysymyksiin.

10 Opas ensihoitajalle; Lapsesta ilmoittaminen sosiaalitoimelle Keski-Suomen sairaanhoitopiirin toiminta alueella

Ilmoituksen sosiaalitoimelle lapsesta voi ensihoitaja tehdä havaitessaan tai saadessaan tietää sellaisia seikkoja joiden vuoksi lastensuojelun tarve on hyvä selvittää. Ilmoituksen voi tehdä, kun on tapahtunut tai herää epäily lapsen heitteillejätöstä, pahoinpitelystä tai lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai niiden uhasta. Ilmoituksen aiheena voi olla myös se, että havaitaan laiminlyöntejä osaamattomuutta tai puutteita lapsen hoidossa tai huolenpidossa ja ne vaarantavat lapsen hyvinvoinnin. Lapsesta huolehtivan henkilön tai henkilöiden päihde-, huume- tai mielenterveysongelmat sekä jaksamattomuus voivat myös olla vaarana lapsen hyvinvoinnin. Ilmoituksen aiheena voi myös olla lapsen ja vanhempien vuorovaikutusongelmat tai lapsen oma käytös joka vaarantaa hänen kehityksensä. Joissain tilanteissa perheen heikko taloudellinen tilanne voi olla peruste lastensuojeluilmoituksen tekoon ja tällöin voidaan perheelle antaa taloudellista tukea lastensuojelullisin perustein. Myös muissa vastaavissa tilanteissa voi olla hyvä tehdä lastensuojeluilmoitus. Mikäli on epävarma lastensuojeluilmoituksen tekemisestä niin silloin voi kysyä neuvoa kunnan lastensuojeluviranomaiselta ilmaisematta lapsen henkilöllisyyttä. (Lastensuojelun käsikirja 2016. Lastensuojeluilmoitus ja sen tekeminen.)

Lastensuojelu- ja Sosiaalipalvelulait ohjaavat, että ilmoitus sosiaalitoimelle voidaan tehdä puhelimella soittamisen lisäksi kirjallisesti tai käymällä sosiaalitoimen toimipaikassa. Sosiaalipalvelulain mukaan voidaan myös ohjata henkilöä itse ottamaan yhteyttä sosiaalitoimeen tarvittavien sosiaalipalvelujen saamiseksi. Nämä tavat ovat myös mahdollisia keinoja tehdä lastensuojeluilmoitus tai ilmoitus sosiaalipalvelujen tarpeesta. Liitteenä 1. on Lastensuojelulain mukaisen lastensuojeluilmoituksen ja Sosiaalipalvelulain mukaisen ilmoituksen prosessi ilmaistuna vuokaavion muodossa.

Koko prosessin havainnollistamiseksi kaavioon on otettu myös se, miten asia etenee sosiaalitoimessa. (L 2007/417, 26§; L 30.12.2014/1301, 35§.)

Ensihoitaja tekee ilmoituksen sosiaalitoimelle, kun hänelle tulee huoli lapsen tai perheen selviytymisestä. Hän voi tällöin valita tekeekö hän lastensuojeluilmoituksen vai ilmoituksen sosiaalihuollon palvelujen tarpeesta. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin dokumentti lastensuojelukäytännöistä ohjaa tekemään ensisijaisesti lastensuojeluilmoituksen. (Dokumentti lastensuojelukäytännöistä 2015.)

Liitteessä 2. ”Opas ensihoitajalle; Lapsesta ilmoittaminen sosiaalitoimelle” on tiivistetty tilanteet, joissa ensihoitajan on tehtävä ilmoitus sosiaalitoimelle lapsen ja/tai perheen tai syntymättömän lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi sekä ohje siitä miten ilmoitus tehdään. Ensihoidon työn luonteen vuoksi ilmoituksen tekemisen tulee olla mahdollisimman yksinkertaista ja tämän vuoksi ohjeessa päädytään siihen, että ilmoitus tehdään ensisijaisesti soittamalla hätänumeroon 112. Kuntien sosiaalitoimet ovat velvoitettuja ohjeistamaan alueensa hätäkeskusta siitä, miten hätäkeskukseen tulleet sosiaalitoimen tehtävät välitetään hätäkeskuksesta kulloinkin tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Tällöin ensihoitajan ei tarvitse tietää mihin sosiaalipäivystysalueeseen kyseinen kunta kuuluu tai mihin numeroon ilmoitus tehdään mihinkäkin kelloaikaan. Ensihoitajan ilmoituksen vastaanotettuaan hätäkeskus välittää tehtävän eteenpäin sosiaalitoimen hätäkeskukselle ohjeistamalla tavalla. (L 2010/692, 14§.)

11 Pohdinta

Lastensuojelusta ja lastensuojeluilmoituksen tekemisestä löytyy runsaasti materiaalia. Etsittäessä materiaalia ensihoidosta ja lastensuojelusta niin tällöin materiaali väheni huomattavasti. Päällimmäiseksi nousi tieto siitä, että aiheesta kaivattiin lisää tietoa ja ohjeistusta ensihoidolle. Frilanderin (2013, 40-42) Kymen pelastuslaitoksen ensihoitajille 2013 tekemässä tutkimuksessa kartoitettiin ensihoidossa työskentelevien kokemuksia lastensuojelusta. Tutkimuksessa 78,1% ensihoitajista ilmaisi tarvitsevana lisää koulutusta lastensuojeluilmoituksen tekemisestä ja tämä tarve tuli esille

riippumatta työkokemuksen pituudesta. Avoimissa vastauksissaan ensihoitajat kertoivat tarvitsevansa perustietoa aiheesta sekä toimintamallin läpikäymistä.

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoitotoimiston kanssa. Opinnäytetyöhön koottiin tietoa lastensuojeluilmoitukseen liittyen valtakunnallisesti ja Keski-Suomen sairaanhoitopiirin alueelta. Keskisuomalaisen ensihoitajien tietämystä lastensuojelusta parannetaan hyödyntämällä materiaalia Keski-Suomen sairaanhoitopiirin ensihoitotoimiston järjestämissä ensihoitajien koulutuksissa. Jatkokehittämisen aiheena nousi esille yksinkertainen tapa tehdä kirjallinen lastensuojeluilmoitus. Liikkuvassa yksikössä työskennellessä lastensuojeluilmoituksen postittaminen oikeaan osoitteeseen viivytyksettä on haasteellista. Inkilän (2015, 59.) mukaan yhtenäinen ja koulutettu toimintamalli parantaa työntekijöiden valmiuksia puuttua lasten kaltoinkohteluun ja merkittävä osa tutkimukseen osallistuneista piti täydennyskoulutusta lasten kaltoinkohtelusta ja siihen puuttumisesta tarpeellisenä.

Opinnäyte tuntui alussa helpolta koska tarvitsi tehdä vain ohje ensihoitajille siitä, milloin ja miten he tekevät lastensuojeluilmoituksen. Teoriataustaan perehtyessä aihe laajeni ja saattoi löytää aiheesta uusia ulottuvuuksia. Aihetta käsiteltäessä tuli ottaa huomioon myös Sosiaalihuoltolaki ja hieman rikoslakiakin. Lastensuojeluilmoituksen ja ennakoivan lastensuojeluilmoituksen tekemisen perusteet olivat erilaiset. Lastensuojeluilmoitus tehdään, kun tilanne edellyttää ensihoitajan mielestä mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä ja ennakkollinen lastensuojeluilmoitus voidaan tehdä, kun on perusteltua syytä epäillä, että syntyvä lapsi tulee tarvitsemaan välittömästi syntymänsä jälkeen sosiaalitoimen palveluita. Lainsäädäntöpohja laajeni ja lakitekstin muokkaaminen työhön oli haasteellista, koska lain kirjaimen sisältö saattoi muuttua lakitekstiä tiivistettäessä.

Materiaaliin perehtyessä tuli vastaan tilanne, että käytössä oli keskenään ristiriitaista ohjeistusta. Kirjallisena ohjeena on ohje vuodelta 2012 mutta käytännöt olivat muuttuneet tuon jälkeen ja ohjetta ei ole päivitetty tai kumottu. Saarikan ja Wiitaunionin sosiaalipäivystysalueilla käytännöt ovat edelleen kirjallisen ohjeen mukaiset mutta kirjallisen ohjeen laatimisen jälkeen toimintansa aloittaneen Jyväskylän sosiaalipäivystyksikön alueella virallinen ilmoituskäytäntö oli muuttunut. Hätäkeskuksella

on käytössään ajantasaiset ohjeet tehtävän välittämisestä sosiaalitoimelle. Ohjeistuksen laadinnassa käytettiin Jyväskylä sosiaalipäivystysyksiköstä saatua materiaalia, koska sen mukaan tulee toimia kentällä. (Sosiaalipäivystys Keski-Suomessa, 2012; Vainio-Pernu, 2016.)

Opinnäytetyön rajausta oli mietittävä tarkoin, koska Sosiaalihuoltolain ilmoitusvelvollisuudessa ei ole ikärajaa. Mikäli tätä ilmoitusvelvollisuutta olisi käsitelty koko sen laajuudessaan olisi työhön pitänyt ottaa lisäksi mukaan ainakin Vanhuspalvelu- ja Sosiaalipalvelulait sekä niihin liittyvää tietoutta. Tällöin opinnäytetyö olisi laajentunut huomattavasti. Laaditussa materiaalissa huomioitiin suppeasti maininnalla Sosiaalihuoltolain mukainen ilmoitusvelvollisuus ilman ikärajaa. (L 30.12.2014/1301, 35§.)

Aiheeseen perehtyessä sivuttiin myös aihetta ensihoito ja perhehoitotyötä, jolloin havaittiin, että aiheesta on materiaalia hyvin rajallisesti käytettävissä. Tulevaisuudessa esihoitajien työ muuttunee myös kotisairaanhoidon suuntaan ja yhteistyö sosiaalitoimen kanssa tulee lisääntymään. Ensihoitajan alkavat työskennellä perheiden kanssa heidän kotonaan muulloinkin, kuin kiireellisissä ensihoitotilanteissa. Tällöin heillä on myös enemmän aikaa nähdä perheiden tilannetta, joten aiheesta tullaan tarvitsemaan tutkimusta.

Lähteet

[WWW.112.fi](http://www.112.fi) .Helsinki. Hätäkeskuslaitos. 2016. Hätäkeskuslaitoksen internetsivut.

<http://www.112.fi/hatakeskuslaitos/hatakeskuslaitos>

A 28.6.1994/565. Asetus sairaankuljetuksesta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 25.5.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1994/19940565>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

A 6.4.2011/340. Sosiaali- ja terveysministeriön asetus ensihoitopalvelusta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 12.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110340>

A 60/1991. Asetus lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen voimaansaattamisesta sekä yleissopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä annetun lain voimaantuloa Annettu: 21.08.1991. Valtion säädöstietopankki Finlex, valtiosopimukset. Viitattu 4.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Castren, M. Helveranta, K. Kinnunen, A. Korte, H. Laurila, K. Paakkonen, H. Pousi & J. Väisänen, O. 2012. Ensihoidon perusteet. Neljäs korjattu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Dokumentti Lastensuojelukäytännöt Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä 1.4.2015 alkaen. 2015. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin intranet, Santra. Saatavissa pyydetessä, Juhani Luotola

Ellonen, N ja Pösö T. 2014. Hesitation as a System Response to Children Exposed to Violence. International Journal of Children's Rights 22, 2014, 730-747. Viitattu 21.4.2016.

Ensihoito-opas 2016. 8. uudistettu painos. Toimittaneet: Silvast, T. Castren, M. Kurrola, J. Lund, V & Martikainen, M. Helsinki. Duodecim 2016.

Frilander, Mari 2013. Ensihoidossa työskentelevien kokemuksia lastensuojelusta Kymenlaakson pelastuslaitoksella. Kymenlaakson ammattikorkeakoulu, ensihoidon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 9.5.2016. Saatavissa:

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013053011794> .

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/61045/Frilander_Mari.pdf?sequence=1

HE 252/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle lastensuojelulaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. Finlex. Hallituksen esitykset. Viitattu 11.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060252>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

Hiltunen, J. & Moilanen, T. 2015. Lastensuojelu ja lastensuojeluilmoitus ensihoidossa – koulutus ja ohje Kymenlaakson pelastuslaitoksen ensihoitajille. Savonia Ammattikorkeakoulu, Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, Ensihoidon koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201504244937>

Hoitosuositus. 13.11.2015. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoitotyön tutkimussäätiö Hotus 2015. Viitattu 13.5.2016. http://www.hotus.fi/system/files/Julkaistava%20suositus13112015_2.pdf

Hätäkeskuslaitos. 2016. Hätäkeskuslaitoksen internetsivut. Viitattu 21.5.2016. <http://www.112.fi/hatakeskuslaitos/viranomaisyhteisty/sosiaalitoimi>

Inkilä, J. Helminen, M. Kuosmanen, T & Paavilainen, E. 2015. Moniammatillinen toimintamalli lasten kaltoinkohteluun puuttumisessa. Suomen Yliopistopaino Oy Juvenes Print, Tampere. Viitattu 11.5.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98212/978-951-44-9981-4.pdf?sequence=1>

Inkilä, J. Helminen, M. Kuosmanen, T. Paavilainen & E. Moniammatillinen toimintamalli lasten kaltoinkohteluun puuttumisessa. Janus 24, 2016, 62-78.

Kaltoin kohdeltu lapsi. 2015. Käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville. Tampereen kaupunki 2015. Viitattu 12.5.2016. http://www.tampere.fi/liitteet/k/unnamed_7426/Kaltoin_kohdeltu_lapsi_kasikirja.pdf

Keituri, T & Laine, R. 2012. Lapsen ja nuoren kaltoinkohtelun epäily 7.11.2012. Duodecim. Terveysportti. Sairaanhoidajan käsikirja. Viitattu 23.8.2016. <http://www.terveysportti.fi.ezproxy.jamk.fi:2048/dtk/shk/koti>

Keski-Suomen sairaanhoitopiiri. Internetsivut. 2016. Yhteystiedot. Muut tutkimus ja hoitopalvelut. Ensihoito ja sairaankuljetus. Viitattu 20.5.2016. [http://www.ksshp.fi/fi-FI/Yhteystiedot/Muut_tutkimus_ja_hoitopalvelut/Ensihoito_ja_sairankuljetus\(35296\)](http://www.ksshp.fi/fi-FI/Yhteystiedot/Muut_tutkimus_ja_hoitopalvelut/Ensihoito_ja_sairankuljetus(35296))

Kiireellinen sosiaalipalvelu. Sosiaalipäivystyksen järjestäminen. Julkaisu. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu [.http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504222852](http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504222852)

Kirje 12.02.2014. Sosiaalitoimen varautuminen häiriötilanteisiin, yhteistyö hätäkeskuksen kanssa ja viranomaisradioverkko Virven käytön tehostamiseksi. Sosiaali- ja terveysministeriön kirje Kunnanhallituksille, sosiaalihuollosta vastaaville toimielimille ja viranhaltijoille 2014. Viitattu 12.5.2016. Löydettävissä: http://stm.fi/documents/1271139/1352020/Sosiaalitoimen+varautuminen+h%C3%A4iri%C3%B6tilanteisiin_STM_698_2014/5ca81104-c342-4935-ab01-ba3f106c1889

L 17.8.1992/785. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Viitattu 4.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L4P13b>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 19.12.1889/39. Rikoslaki 21 luku. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.8.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 1989/1062. Erikoissairaanhoidtolaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 12.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19891062>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö

L 1999/731. Suomen perustuslaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 26.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 2007/417. Lastensuojelulaki. Finlex. Lainsäädäntö. Viitattu 12.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 2010/1326. Terveystieteiden lae. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö

L 2010/692. Laki hätäkeskustoiminnasta. Valtion säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20100692>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 21.5.1999/621. Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 23.8.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#P11>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.8.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P36>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö

Lastenneuvola käsikirja. 2016, Lapsen kaltoinkohtelu. Terveystieteiden ja Hyvinvoinnin laitos. Viitattu 19.8.2016, Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/ohjeet-ja-tukimateriaali/metodit/perhe-ja-kehitysymparisto/lapsen-kaltoinkohtelu>

Lastensuojelu.Info. 2015. Verkkosivu. Saatavissa: www.lastensuojelu.info/fi.

Lastensuojelulain mukainen ilmoitusvelvollisuus poliisille 1.4.2015 alkaen. 2015. Kunnat.net. Kuntaliiton verkkosivut. Asiantuntijapalvelut. Viitattu 4.10.2016. Saatavissa: http://www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/opeku/opetus_lakiasiat/opeku-lakiasia/Sivut/Lastensuojelulain-mukainen-ilmoitusvelvollisuus-poliisille-1.4.2015-alkaen.aspx

Lastensuojelun Keskusliitto. 2015. YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Suomen Unicef.] Saatavissa: http://www.lskl.fi/files/206/LOS_sopimus.pdf fi

Lastensuojelun käsikirja. 2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 5.4.2016. Saatavissa. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja>

Lintu, M. 2013. Ensihoitopalvelun palvelutasopäätös Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä. Viitattu 23.5.2016. Saatavilla: työn tekijöiltä pyydettyäessä (ei julkinen).

Luotola, J. 2016. Keski-Suomen keskussairaala, lastenosastojen sosiaalityöntekijä. Suullinen tiedonanto 14.10.2016.

Paavilainen, E & Flinck, A. 2015. Lasten kaltoinkohtelun tunnistamisen tehokkaat menetelmät sosiaali- ja terveydenhuollossa. Hoityön suositus. Hoitotyön tutkimussäätiö. www.hotus.fi

Sosiaalipäivystys Keski-Suomessa. 2012. Viranomaisohje 11.2.2012. Hauvala, T. Saatavissa pyydettyäessä Kriisikeskus Mobilesta.

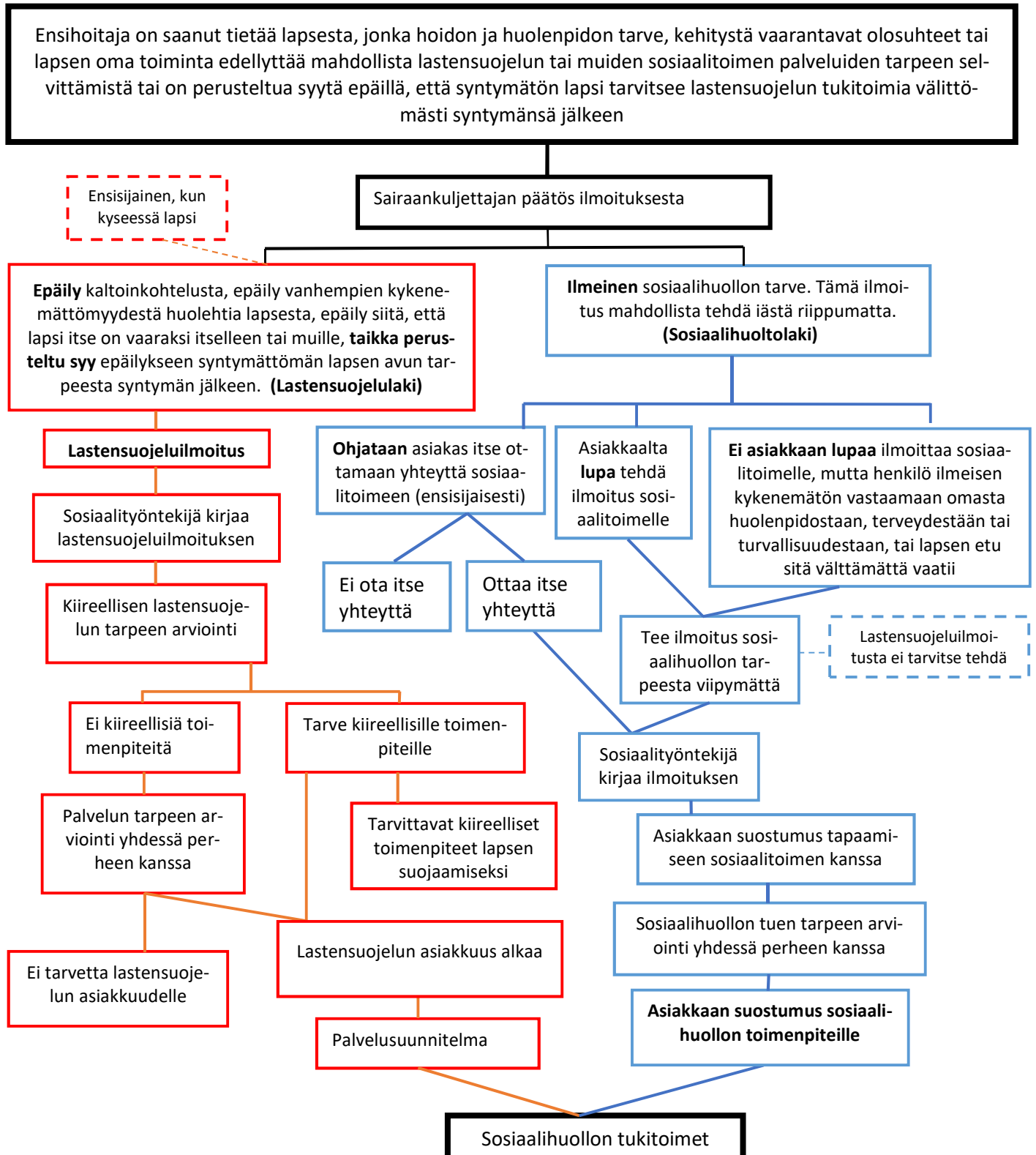
STM 2014. Toimiva lastensuojelu. Toteuttamissuunnitelma vuosille 2014-2015. Toimittaneet Lavikainen M ja Juurikko A. Viitattu 26.4.2016. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116168/URN_ISBN_978-952-00-3496-2.pdf?sequence=1

Vainio – Pernu L. 2016. Jyväskylä. Jyväskylän sosiaalipäivystyksikön johtava sosiaalityöntekijä. Suullinen tiedonanto 12.10. 2016.

Liitteet

Liite 1.

VUOKAAVIO PROSESSISTA, KUN ENSIHOITAJALLE HERÄÄ HUOLI LAPSESTA TYÖTEHTÄVÄÄ SUORITTAESSAAN

Liite 2.

OPAS ENSIHOITAJALLE; LAPSESTA ILMOITTAMINEN SOSIAALITOIMELLE

Ensihoitaja on saanut työtehtävässään tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai lapsen oma toiminta edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä tai on perusteltua syytä epäillä, että syntymätön lapsi tarvitsee lastensuojelun tukitoimia välittömästi syntymänsä jälkeen tai henkilöllä on sosiaalihuollon ilmeinen tarve niin ensihoitaja ilmoitusvelvollinen sosiaalitoimelle salassapitosäännösten sitä estämättä. (Lastensuojelulaki 25§ ja Sosiaalihuoltolaki 35§).

ARVIOI ESIMERKIKSI SEURAAVISSA TILANTEISSA SOSIAALITOIMEN TOIMENPITEIDEN TARVE

- Tieto **lapseen kohdistuneesta väkivallasta**
 - Vammojen ja muiden tietojen perusteella syytä epäillä väkivaltaa
 - viive hälyttämisessä, vanhemmat välinpitämättömiä, kertomus tapahtumasta vaihtelee, ristiriita vammamekanismin ja vammojen vaikeusasteen välillä, ruhjeiden ja mustelmien poikkeava sijainti, lapsen apaattisuus
- Vammojen tai oireiden perusteella syytä epäillä seksuaalista hyväksikäyttöä
- Lapsen epäillään altistuneen läheisväkivallalle, **nähty tai kuullut**
- Epäily lapseen kohdistuneesta henkisestä väkivallasta
- Epäily lapseen kohdistuneesta kaltoinkohtelusta tai laiminlyönnistä
 - Epäily siitä, että lapsen vanhemmat tai huoltajat eivät ole kykeneviä huolehtimaan lapsesta
- Epäily lapseen kohdistuneesta taloudellisesta väkivallasta
- Epäily lapseen kohdistuneesta kulttuurisesta tai uskonnollisesta väkivallasta
- Epäily siitä, että lapsi on vaaraksi itselleen tai muille
- Sosiaalihuollon tarve on ilmeinen muista kuin lastensuojelullisista syistä
 - Tämä ilmoitusvelvollisuus koskee kaiken ikäisiä henkilöitä

Mahdollisia syitä ilmoituksen tarpeen selvittämiseen tarkemmin ohjeen lopussa

MITÄ TULEE HUOMIOIDA TEHTÄESSÄ ILMOITUS SOSIAALITOIMELLE

- Ensisijaisesti tehdään lastensuojeluilmoitus, toissijaisesti ilmoitus Sosiaalihuoltolain perusteella
- **Kirjaa** ilmoitus aina **hoitokertomukseen**
- Luottamuksellisen hoitosuhteen säilyttämiseksi **kerro** vanhemmille ja lapselle lastensuojeluilmoituksesta, joka tehdään lapsen parhaaksi. Voit jättää kertomatta lastensuojeluilmoituksesta, mikäli epäilet ilmoittamisen vaarantavan lasta tai ilmoittajaa.
- Lain mukaan **kaikkien** tahojen **tulee tehdä** oma lastensuojeluilmoitus. Tällöin saadaan tietoon eri viranomaistahojen näkökulmat asiasta.
- Kun epäily lapseen kohdistuneesta väkivallasta, niin lapsi aina lääketieteellisin perustein jatkohoitoon. Mikäli vanhemmat kieltävät lapsen hoitoon viennin, niin konsultoidaan lääkäriä.
- Muista! Voit aina kysyä ohjeita sosiaalitoimelta, kertomatta asiakkaan henkilöllisyyttä.
- Tehdessäsi suullista lastensuojeluilmoitusta kerro aina, että kyseessä lastensuojeluilmoitus

- **Ilmoitus poliisille** aina, kun epäillään lapsen kohdistunutta rikoslain mukaista seksuaalirikosta tai kun lapseen epäillään kohdistuneen rikoslain 21 luvussa henkeen ja terveyteen kohdistuvana rikoksena rangaistava teko, jonka enimmäisrangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.
 - Saadessasi työtehtävässä tietosi, että jotain henkilöä vastaan suunnitellaan väkivaltaa, niin saat ilmoittaa siitä poliisille tietosuojaan estämättä

MITÄ ILMOITAN

- Ilmoitus tehdään pääsääntöisesti lapsen kotikunnan sosiaalitoimelle mutta kiireellisessä tapauksessa se voidaan tehdä tapahtumakunnan sosiaalitoimelle.
- Ilmoitus voidaan tehdä suullisesti, kirjallisesti tai käymällä sosiaalitoimistossa
- Pyri antamaan vähintään seuraavat tiedot:
 - tiedossasi olevat lapsen tai aikuisen henkilötiedot
 - ilmoituksen syy (perusteet, syyt ja tapahtumat ilmoituksen tekemiselle).
 - Lisäksi kerro; onko lapselle tai tämän huoltajalle kerrottu ilmoituksen tekemisestä

ILMOITUKSEN TEKEMINEN

Välittömiä toimenpiteitä vaativa lastensuojeluilmoitus

Lastensuojeluilmoitus on tehtävä kiireellisenä sosiaaliviranomaiselle, kun lapsen turvan tarpeen arviointi on tehtävä välittömästi

- Kiireellisessä tapauksessa lastensuojeluilmoitus soita 112:een ja kerrot, että teet lastensuojeluilmoitusta. Kerro tapahtumatiedot hätäkeskuspäivystäjälle joka välittää tehtävän ko. kunnan sosiaalitoimen ohjeistamalla tavalla. Sosiaalitoimi ottaa ilmoittajaan tarvittaessa yhteyttä.

TAI

- ilmoitus voidaan tehdä suoraan virka-aikana ko. kunnan sosiaalitoimelle puhelimitse. Ensihoitoyksikkö hankkii ja pitää yllä toiminta-alueensa virka-aikaiset yhteystiedot.

Ilmoitus sosiaalitoimelle

Lastensuojeluilmoitus tehdään **aina välittömästi**, kun työtilanne sen sallii ja se voidaan tehdä seuraavilla tavoilla:

- Koko Keski-Suomi, soita 112 ja kerro tapahtumatiedot hätäkeskuspäivystäjälle, joka välittää tehtävän ko. kunnan sosiaalitoimelle, kunnan hätäkeskukselle toimittamien hälytystietojen mukaisesti. Sosiaalitoimi ottaa sinuun tarvittaessa yhteyttä.
- **Jyväskylän sosiaalipäivystyksen** toiminta-alueella (Mobile alue) ilmoitus on mahdollista tehdä myös soittamalla virka-aikana kunnan sosiaalitoimeen ja **virka-ajan ulkopuolella soittamalla Jyväskylän sosiaalipäivystyksikköön** numeroon 014 2663 XXX (vain viranomaiskäyttöön)

TAI

- **Kirjallisesti täyttämällä lastensuojelun ilmoituslomake**, joka lähetetään kirjekuorissa postitse lapsen kotikunnan sosiaalitoimeen

MAHDOLLISIA SYITÄ LASTENSUOJELUN TARPEEN SELVITTÄMISEEN

Epäily fyysisestä väkivallasta

- lyöminen, potkiminen, tukistaminen, pään hakkaaminen, raapiminen, repiminen, ravistelu, ampuma- tai teräaseen käyttö, tupakalla polttaminen, vauvan ravistelu, mustelmat, eri ikäiset mustelmat, fyysisellä väkivallalla uhkailu

Epäily henkisestä väkivallasta

Henkistä väkivaltaa sisältyy usein ruumiilliseen kuritukseen ja muuhun fyysiseen väkivaltaan sekä laiminlyöntiin ja seksuaaliseen hyväksikäyttöön

- alistaminen, arvostelu, nimittely, halveksunta, kontrollointi, sosiaalisen kanssakäymisen rajoittaminen, voimakas mustasukkaisuus, eristäminen, tavaroiden hajottaminen, kotieläinten vahingoittaminen tai jollakin näistä tai itsemurhalla uhkaaminen

Epäily seksuaalisesta väkivallasta, ilmoitus aina myös poliisille

- raiskaus, raiskauksen yritys tai seksuaalisen kanssakäymisen eri muotoihin painostaminen tai seksiin pakottaminen, seksuaalisella väkivallalla uhkailu
- seksuaalinen halventaminen, pornografiaan pakottaminen, ehkäisyn käytön kieltäminen, aborttiin pakottaminen, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden rajoittaminen
- pahoinpitely, joka kohdistuu pääasiassa lapsen sukupuolielimiin ja sukupuolisiin tunnusmerkkeihin, sukupuoliyhteys tai sen yritys, koskemattomuutta loukkaava seksuaaliteko (esim. lapsen sukupuolielinten koskettelu), lapsen johdattaminen ikää ja kehitystasoa vastaamattomaan seksuaalikäyttäytymiseen, lapsen altistaminen seksuaalisille ärsykeille, lapsen käyttäminen esiintyjänä epäsideellisissä julkaisuissa

Epäily kaltoinkohtelusta tai laiminlyönnistä

- lapsen jättäminen vaille hoitoa, apua tai huolenpitoa tilanteissa, joissa hän on ollut niistä riippuvainen (esimerkiksi erityisruokavalion noudattamatta jättäminen),
- altistuminen läheisväkivallalle, nähnyt tai kuullut perheväkivaltaa
- lapsen rauhoittaminen nukkumaan lääkkeillä, päihteillä, kemikaaleilla tai liuottimilla
- Epäily siitä, että lapsen vanhempi tai huoltaja on kykenemätön huolehtimaan lapsesta esimerkiksi alkoholin-, huumeiden-, lääkkeiden väärinkäytön, mielenterveysongelmien tai muun syyn vuoksi

Epäily taloudellisesta väkivallasta

- itsenäisen rahankäytön, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen tai pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön, taloudellisella väkivallalla uhkailu tai kiristäminen

Epäily kulttuurillisesta tai uskonnollisesta väkivallasta

- uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai sen käyttö uskontoon tai kulttuuriin viittaamalla, kuten ns. kunniaväkivalta, uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu

Lapsesta itsestään johtuvat syyt

- Epäily tai todennettu tieto lapsen alkoholin tai huumeiden käytöstä taikka lääkkeiden väärinkäytöstä. Lapsi vaaraksi itselleen ja läheisilleen väkivaltaisen tai muun käytöksen vuoksi, vahingoittanut itseään

Ilmoitus poliisille rikoslain 21 luvun perusteella, kun epäily on tapahtunut

- murha, surma, tappo, lapsensurma, pahoinpitely, törkeä pahoinpitely, kuolemantuottamus, törkeä kuolemantuottamus, törkeä vammantuottamus, vaaran aiheuttaminen, heitteillepano ja tappeluun osallistuminen, kun tappelussa joku kuollut, loukkaantunut vakavasti tai sairastunut.

Lähteet

Castren, M. Helveranta, K. Kinnunen, A. Korte, H. Laurila, K. Paakkonen, H. Pousi, J & Väisänen, O. 2012. Ensihoidon perusteet. Neljäs korjattu painos. Keuruu: Otavan kirjapaino.

Dokumentti Lastensuojelukäytännöt Keski-Suomen sairaanhoitopiirissä 1.4.2015 alkaen. 2015. Keski-Suomen sairaanhoitopiirin intranet, Santra. Saatavissa Juhani Luotola

Kaltoinkohdeltu lapsi. 2015. Käsikirja kaltoin kohdellun lapsen kanssa työskenteleville. Tampereen kaupunki 2015. Viitattu 12.5.2015. http://www.tampere.fi/liitteet/k/un-named_7426/Kaltoin_kohdeltu_lapsi_kasikirja.pdf

Kiireellinen sosiaalipalvelu. Sosiaalipäivystyksen järjestäminen. Julkaisu. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö. Viitattu <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201504222852>

L 17.8.1992/785. Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Viitattu 4.10.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19920785#L4P13b>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 19.12.1889/39. Rikoslaki 21 luku. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.8.2016. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#L21>. Lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 2007/417. Lastensuojelulaki. Finlex. Lainsäädäntö. Viitattu 12.4.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Valtion säädöstietopankki Finlex. Viitattu 30.8.2016. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L4P36>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö

Luotola, J. 2016. Keski-Suomen keskussairaala, lastenosastojen sosiaalityöntekijä. Suullinen tiedonanto 14.10.2016.

Vainio – Pernu Laura. 2016. Jyväskylä. Jyväskylän sosiaalipäivystysyksikön johtava sosiaalityöntekijä. Suullinen tiedonanto 12.10. 2016.